

ՄԵՐ ՀԱՆԹԱՆԱԿՆԵՐԻ ՄԵՅԻՍԸ

Ճ ԱԿԱՍԱԳՐԻ բերումով մայիսը դարձավ մեր հաղթանակների, մեր ապրելու իրավունքի, մեր անանց հպարտության, բերկրանքի, մեր փառապանծ գոյամարտերի, հաղթելու կամքի առհավատչյան:

Մենք ուզում ենք մեր մայիսյան հաղթանակների փառաբանումը սկսել ամենավերջից՝ 2002 թվականի մայիսի 8-ից, երբ հայկական ուժերը գրավեցին Շուշին: Հաղթանակը Արցախյան ազատամարտում հիշարժան էր և պատմական ու խորհրդանշական, չէ՞ որ հայ ազատամարտիկները այդ սխրանքով վերահաստատեցին հայ զինվորի հաղթելու անկոտրուկ ոգին: Ամենախորհրդանշականը, պատմականը այդ գոտեմարտում եղավ մի իրողություն, որ հարյուրամյակներ շարունակ ճակատագիրը մեզ զրկել էր. հայը թշնամուց խլեց, իրեն վերագործրեց կորցրած մեծ հայրենիքի մի կտորը: Հիրավի պատմական իրողություն:

Իսկ հիմա անդրադարձ մեր մայիսյան սխրանքների սկզբին. այն 451-ին էր, Ավարայրի դաշտում, երբ իրար բախվեցին պարսկական 300 - հազարանոց բանակը և 60 - հազարանոց հայկական ուժերը: Մեր պատմության մեջ այն Վարդանանց պատերազմի օրն էր, մեր անկարելի սխրանքի, անհուսալի կռվի ու «Մահ իմացեալի» համազգային հաղթանակի օրը: Ասում են, որ Ավարայրի ճակատամարտից հետո, հայերին հավատուրաց լինելու պարտադրող պարսից Հազկերտ արքան ասել է՝ «Հայեր, կռվո՞ւմ եք, ապրեցե՞ք»: Ահա սրա համար է, որ մենք հպարտանում ենք՝ Ավարայրը համարելով մեր ժողովրդի, հայի բազկի հաղթանակի ճակատամարտ:

Մայիսյան մեր հաջորդ հաղթանակը 1918 թվակա-

նի մայիսին էր: Հայոց եղեռն իրագործած, հային հայրենիքից զրկած մարդակուլ օսմանը արշավեց իր հողի մի պատառիկի վրա ծվարած Հայաստան կոչվող երկրի վրա՝ իրագործելու իր մարդակուլ ծրագիրը՝ աշխարհի երեսից վերացնելու հայցեղն ու հայ անունը:

Ինչպես և 451-ին, թշնամին հզոր էր ու բազմաքանակ: Իրար հետևից հեշտությամբ գրավելով հայկական քաղաքները՝ թուրքական խորշակը հասավ Սարդարապատ կայարան: Մինչև երևան մնում էր մի քանի ժամվա ճանապարհ: Ոչնչացման, անհետացման օրհասը կախվեց մեր թշվառ երկրի վերջին պատառիկի վրա: Ուժերն անհավասար էին, հույսը մեռնում էր: Սակայն, ինչպես և Ավարայրում, բռնցքվեց հայ ժողովուրդը և հիշեց՝ «Հայեր, կռվո՞ւմ եք, ապրեցե՞ք»: «Մահ իմացեալի» ոգին էր թևածում Սարդարապատի, Ապարանի, Ղարաբաղի հայի ճակատներում:

Բոլոր ճակատներում հայերը պարտության մատնեցին թուրքական զերակշիռ ուժերին, որոնք խուճապահար փախուստի դիմեցին: Փառավոր հաղթանակ, որից չօգտվեցին Հայաստանի Ազգային խորհրդի ապիկարները:

...Եվ կրկին մայիս, երբ աշխարհին տիրելու նկրտումներով մի խելագար, որ ֆաշիզմ էր խորհրդանշում, 1945-ի մայիսի 9-ին ծնկի եկավ հակահիտլերյան կոալիցիայի առջև: Մարդկության պատմության այդ ամենաարյունալի, ամենադաժան ու աննախադեպ պատերազմի գլխավոր ժանրությունն ընկավ խորհրդային Միության ուսերին, երկիր, որի մի փոքրիկ և հպարտ մասն էինք մենք՝ հայերս: Այո, Մեծ հայրենականը նաև հայի պատերազմն էր: Պատերազմ այն թշնամու դեմ, որ ակտիվ մեղսակիցն էր Հայոց մեծ եղեռնի, որի դաշ-

նակիցն էր մեր դարավոր թշնամի թուրքը, և որի արյունաբերու հրոսակները սահմանի վրա սպասում էին Ստալինգրադի անկմանը, որ մտնեին Հայաստան և ի վերջո իրականացնեին իրեն դարավոր ծիվաղային ծրագիրը՝ մորթեին, ոչնչացնեին վերջին հային:

Մենք կռվում էինք մեր դարավոր թշնամու դեմ, մենք վրեժ էինք լուծում մույն թուրքից, որը բնաջնջեց միլիոնավոր անմեղ մարդկանց: Եվ ես համոզված եմ՝ Ստամբուլում և Բաքվում մեր դարավոր թշնամին՝ հալածված բորենու կատաղությամբ և զազանային ատելությամբ կրճտացնում է ատամները, երբ ամեն տարի, մայիսի 9-ին հպարտությամբ տոնում ենք մեր հաղթանակի օրը:

Մեծ հայրենականը նաև հայ ժողովրդի գոյամարտն էր (միմիայն վիճակագրություն)

Տողերիս հեղինակը մայիսի 9-ին թոռների հետ եղավ Հաղթանակի զբոսայգում: Ինձ չգարնացրեց ծաղկեպսակների և ծաղիկների առատությունը անմար կրակի մոտ: Պարզապես հպարտություն ապրեցի Անհայտ զինվորի գերեզմանին ակնածանքով խոնարհվող ջախել աղջիկների և տղաների համար, բազում երիտասարդ զույգերի համար, որոնք մանկասայլակներով, իրենց պստիկների հետ էին եկել այդ:

Ես ականա հիշեցի ՀՀ-ական պարագլուխների բնութագրումները Մեծ հայրենականին, արհամարհանքը պատերազմի վետերանների նկատմամբ, որը անարգանք էր, սրբապղծություն հարյուր հազարավոր զոհերի հիշատակի նկատմամբ: Չէ՞ որ Հայաստան- ➤

ՀՀ ԳԱՄ 70-ԱՄՅԱԿԻՆ ԸՆԴԱՌԱՋ

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի 70-ամյա հոբելյանի առիթով ընթերցողի ուշադրության ենք ներկայացնում ՀՀ վաստակավոր լրագրող Էդվարդ Շահիրյանի՝ 1993-ի կեսերին մեծն Վիկտոր Համբարձումյանի հետ վարած հարցազրույցը, որն այսօր էլ չի կորցրել իր հրատապությունը:

Դասեր այսօրվա և վաղվա համար

- Վիկտոր Համազասպի, կարո՞ղ եք հիշել, թե ինչ զգացում ունեցաք այն պահին, երբ Ձեզ առաջարկվեց գլխավորել Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան և թեկնածությունը դնել՝ այդ պաշտոնում ընտրվելու համար:

- Բանն այն է, որ ինձ նախորդող ակադեմիկոս Դուլբեկի Օրբելին հեռացել էր Հայաստանից՝ իր պարտականությունները, որպես Երմիտաժի դիրեկտոր, Լենինգրադում կատարելու համար: Ստացվեց այնպես, որ մինչև պրեզիդենտի պաշտոնում ընտրվելը, համարյա մի ամբողջ տարի, ես, որպես փոխպրեզիդենտ, արդեն իսկ կատարում էի պրեզիդենտի պարտականությունները: Այնպես որ դիրքի փոփոխությունը կատարվեց հետզհետե և կապված չէր առանձին բարդությունների հետ:

Սակայն, երբ իմ թեկնածությունը նախագահության նիստում առաջարկողը եղավ Ավետիք Իսահակյանը, որի առջև խոնարհվում էի մեր ամբողջ ժողովրդի հետ միասին, ես անչափ հուզվեցի:

- Իսկ երբ պետք է էստաֆետը հանձնեի՞ք, մնալով որպես պատվավոր պրեզիդենտ:

- Մի զգացում, ինչ որ զգում է ամեն մարդ, երբ նրա վրա դրած ծանր բեռը թեթևացնում են: Նաև հույս առաջացավ, որ հետայդու իմ հիմնական ժամանակը կմվիրեմ գիտական աշխատանքին և, հաշվի առնելով տարիքս, մաս կկրկնեմ ազգային գիտական աշխատանքներս ի մի բերելու գործը:

- Ակադեմիայի համակարգի գիտական ո՞ր հաջողությունը կամ հաջողություններն են Ձեզ ամենից ավելի ուրախություն պատճառել Ձեր ղեկավարած տարիներին:

- Ճշգրիտ գիտությունների բնագավառում հետազոտությունների վերելքը (ֆիզիկա, մաթեմատիկա, աստղագիտություն):

- Իսկ ծախսողումներ, վրիպումներ եղե՞լ են:

- Ամեն մի խոշոր գիտական նվաճում հավասար է գանձ գտնելու: Ո՞վ է տեսել, որ ամբողջատ գանձեր գտնվեն: Երբ չենք գտել, նշանակում է ունեցել ենք ծախսողումներ:

- Ձեր անունը, ակադեմիային զուգահեռ, սերտորեն կապված է Բյուրականի հետ: Նրա ամեն մի քարը, ամեն մի հայելին, երկնածիճ գմբեթները ձեզանով են շնչում: Պատվավոր պրեզիդենտի կարգավիճակը որքանո՞վ կնպաստի Ձեր բյուրականյան գործերի հետագա ծավալմանը:

- Եթե մեր ժողովուրդը և կառավարությունը պարծենում են Բյուրականով, ուրեմն պետք է օգնեն նրա աշխատանքներին: Մեծամասնությունը երկի չգիտի, որ Էլեկտրականության ընդհատումները մահացու հարված են հասցնում Բյուրականում իրականացվող գործընթացներին: Պարծենալը հեշտ է, աջակցելն է դժվար:

- Որպես մեր ժողովրդի գիտական մտքի կենդանի դասական, ինչպիսի՞նք եք տեսնում մեր գիտության վաղվա օրը, շուկայական հարաբերությունները կնպաստե՞ն դրա վերելքին, թե՞...

- Աշխարհի երկրների գերակշռող մեծամասնությունում իշխում են շուկայական հարաբերությունները: Բայց որոշ երկրներում կան խելացի կառավարություններ, որոնք հասցնում են գիտությունը պաշտպանել շուկայից: Շուկան անհրաժեշտություն է: Բայց, ճանապարհ տալով նրան, պետք է շատ լրջորեն մտածել ժողովրդական կրթությունը, գիտությունը, արվեստը շուկայից պաշտպանելու մասին:

- Իսկ, Վիկտոր Համազասպի, ի՞նչ կարծիք եք գիտական աշխատողների երիտասարդ հերթափոխի մասին: Համագործակցության խախտված համակարգի պայմաններում ձեռքբերումները նվազ չե՞ն լինի:

- Պետք է ամեն կերպ (այդ թվում և նյութապես) խրախուսել շնորհալի երիտասարդության մուտքը գիտություն: Իսկ գիտությունը ազատել գիտության մեջ ոչինչ չհասկացող խնամալիկներից:

- Վրձնի մեծ վարպետը՝ Մարտիրոս Սարյանը, հիացական խոսքեր ունի Ձեր մասին: Որպես գաղտնիք պետք է ասեմ, որ դրա ձեռագիրը պահպանվում է իմ անձնական արխիվում: Նա, ի թիվս մեր ժողովրդի այլ մեծերի, Ձեզ համարել է «Ազգին դեմք ու դիմագիծ

տվող» անհատ: Եվ դա միանգամայն ճշմարիտ գնահատական է: Ես կուզեմայի, որ դուք այդ համազասպին բարձրությունից Ձեր սրտի խոսքը, Ձեր մտածումները հայտնեիք մեր կողմնորոշման մասին դեպի Ռուսաստան:

- Առանց տատանումների...կարող եմ ասել: Մեր դժվար դրության մեջ մեր ապագան բազմաթիվ թելերով կապված է Ռուսաստանի հետ: Դա, իհարկե, չի նշանակում, որ այդ պարագան ինքնընտանեցյալ միայն հաջողություններ կբերի: Պետք է մեծ աշխատանք կատարվի մերձեցման և համագործակցության կազմակերպման ուղղությամբ: Զարմանալի է, որ այն, ինչը պարզ էր մեր մախնիների համար, մինչև անգամ երեք դար առաջ, հարկավոր դարձավ բացատրել իրենց քաղաքագետ երակայող մարդկանց:

- Չգիտեմ թե մեկ էլ երբ հարցազրույց կունենամ Ձեզ հետ, ուստի մի երկու հարց էլ կուզեմայի տալ զուտ անձնական բնույթի: Նախ, վերջերս դուք վիրահատվել եք և, ինչքան գիտեմ՝ Աշտարակում: Ինչո՞վ դա բացատրել, այսինքն՝ ինչո՞ւ ոչ Երևանում:

- Իրոք, վերջերս վիրահատության եմ ենթարկվել Աշտարակում և այժմ ինձ հիանալի եմ զգում: Աշտարակը մեր հին մշակութային կենտրոններից է: Բնական է, որ մենք այնտեղ ունենք լավ բժիշկներ և հիանալի հիվանդանոց: Եթե նորից հիվանդանամ, ապա անպայման Աշտարակ կգնամ՝ բուժվելու:

Երևանում նույնպես լավ բժիշկներ կան: Բայց ոչ ամեն մի երևանցի հնարավորություն ունի բուժվելու Աշտարակում: Ես հավատում եմ հայ բժիշկներին, որտեղ էլ նրանք լինեն:

- Ձեր ընտանեկան կազմի մասին. քանի՞ զավակ ունեք, քանի՞ թոռ: Գո՞հ եք, որպես ընտանիքի հայր, Ձեր վիճակից: Միայնք, շեղումներ ունեցե՞լ եք կյանքում:

- Թոռներս ու ծոռներս հաշիվը կորցրել եմ. 8 թոռ, 7 ծոռ: Գոհ չեմ ընտանեկան իմ վիճակից, քանի որ ուզում եմ ավելի շատ ծոռներ ունենալ, մանավանդ տղա ծոռներ: Նշեմ նաև, որ կյանքում երբեմն շեղվել եմ աստղագիտությունից, ունեցել եմ մեկ-երկու հաջողություն մաթեմատիկայում: Բայց եթե նորից սկսեիս հարց ծագեր, առանց տատանումի կրկին կընտրեի տեսական աստղաֆիզիկան:

- Տարվա ո՞ր եղանակն եք գերադասում:

- Եղանակը չի ազդում տրամադրության վրա:

- Ո՞րն է Ձեր ամենասիրած ուտելիքը:

- Ամենասիրելի ուտելիքը՝ հաց ու պանիր, իսկ ճաշը՝ ռըշտա:

- Վերաբերմունքը դեպի խմիչքը:

- Նորմալ:

- Ո՞վ է Ձեր սիրելի հերոսը:

- Ամենասիրելի հերոսները՝ Անդրանիկ, Բաղրամյան:

- Օրվա ռեժիմի մասին:

- Աշխատանք և հանգիստ: Աշխատանքի մեջ՝ սովորել, սովորել, սովորել:

- Իսկ ինչպիսի՞նք է Ձեզ՝ աստղերի առեծղվածը վերծանողին, ներկայանում այլմոլորակայինների հիմնահարցը: Ընդհանուր գծերով:

- Մեր արեգակնային համակարգում այլմոլորակայիններ չկան: Հեռու աստղերից էլ մեզ հասնելը դժվար է:

- Եվ վերջին հարցը, ամփոփիչ: Հայ գրականության դասականներից ո՞ւմ հետ ունեցած հանդիպումներն են Ձեր հիշողության մեջ վառ հետք թողել:

- Հովհաննես Թումանյանի: Ինձ բախտավոր եմ համարում նրա հետ ունեցած բազմաթիվ հանդիպումների համար, որոնք հիմնականում տեղի են ունեցել նրա բնակարանում՝ Թիֆլիս, Վոզնեսենսկայա փողոց, բացի առաջին հանդիպումից, երբ նա ինքն էր եկել մեր դպրոց՝ ցերեկային մասնակցելու: Նստած էր երկրորդ շարքում: Ես արտասանեցի Հովհաննես Հովհաննիսյանի «Արտավազդը»: Նա խնդրեց, որ իրեն մոտենամ և քաջալերանքի մի քանի խոսք ասաց ինձ: Դա 1918 թ. սկզբին էր:

- Շնորհակալություն, Վիկտոր Համազասպի, հրաշալի գրույցի և ներողություն՝ խլած ժամանակի համար: Քաջառողջություն և հաջողություններ աշխատանքում:

- Լա՛վ եղեք...

ՄԵՐ ՀԱՅԻՆԿՆԵՐԻ ՄԵՅԻՄԸ

➤1 ճուճ չկար տուն և գերդաստան, որը կորուստ չունենար...

Հայրենական մեծ պատերազմում Խորհրդային Միության Զեյթունի բարձր կոչման արժանացած 11.600 մարտիկներից 99-ը հայեր են: Ընդհանրապես՝ հերոսի կոչման է արժանացել 106 հայ ռազմիկ, որոնցից 4-ը՝ Մեծ հայրենականին նախորդած խորհրդա-ֆիննական ռազմարշավի ժամանակ (կամպանիայում), 3-ը՝ հետպատերազմյան տարիներին գործած քաջագործությունների համար:

«Ժողովուրդների պատերազմին» մասնակցել է շուրջ 600.000 հայորդի, որի կեսը Խորհրդային Հայաստանից, ավելի քան 200.000-ը՝ Խորհրդային Միության մյուս հանրապետություններից, իսկ 100 հազարը՝ հայկական Սփյուռքից: Ռազմաճակատ մեկնեց Հայաստանի 1,3 մլն բնակչությունից ավելի քան 300 հազարը, այսինքն՝ յուրաքանչյուր երկրորդը կյանքը դրեց հայրենիքի զոհասեղանին: Աշխարհը ֆաշիզմից փրկելու գոյամարտում զոհվեց ավելի քան 200 հազ. հայ մարտիկ:

Զերոսների թեմային ավելացնենք նաև, որ պատերազմի տարիներին 27 հայ զինվոր դարձավ Փառքի շքանշանի բոլոր 3 աստիճանների ասպետ, ինչը հավասարագոր է Խորհրդային Միության հերոսի կոչմանը:

1945 թ. վերջի տվյալներով՝ պատերազմին մասնակցեցին 68 հայ զեներալ, Խորհրդային Միության ճակատորմի 1 ծովակալ (Հ. Իսակովը), օդուժի 1 Գլխավոր մարշալ (Ա. Խուդյակով-Խանփերյանը): Նա հայերից առաջինն էր, ով պատերազմի շրջանում՝ 1944 թ. օգոստոսին, արժանացավ այդ բարձր կոչմանը:

Հետպատերազմյան ժամանակահատվածում պատերազմի մասնակից ևս 94 հայորդի արժանացել է զեներալի և ծովակալի (ադմիրալի) կոչման, այդ թվում՝ 1955 թ. Հ. Բաղրամյանին՝ շնորհից Խորհրդային Միության մարշալի, իսկ Հ. Իսակովին՝ Խորհրդային Միության ճակատորմի ծովակալի կոչում: Ավելացնենք՝ ծովային հայ սպաներից 4-ին շնորհվել է փոխծովակալի, 5-ին՝ դերծովակալի կոչում: 1975 թ. Հ. Բաբաջանյանին շնորհվել է գրահատանկային զորքերի Գլխավոր մարշալի, 1980-ին Ս. Ազանովին՝ ինժեներական զորքերի մարշալի կոչում: Այսպիսով, ընդհանուր հաշվով՝ զորավարական բարձր կոչման է արժանացել պատերազմի մասնակից 162 հայ:

Պատերազմի տարիներին խոշոր զորամիավորումներ ղեկավարած ավելի քան 60 հայ զեներալներից Հ. Բաղրամյանը ռազմաճակատի հրամանատար էր, Ի. Իսակովը Խորհրդային Միության ռազմածովային ճակատորմի նախարարի տեղակալն էր, ռազմածովային գլխավոր շտաբի պետը, Ս. Խուդյակովը՝ ռազմաօդային ուժերի պետը: Երեքը բանակի հրամանատարներ էին (այդ թվում՝ հրետանու զեներալ-գեդապետ Մ.Բարսեղովը՝ 40-րդ գվարդիական փառապանծ բանակի), 8-ը կորպուս էին ղեկավարում, 28-ը՝ դիվիզիա, ավելի քան 100-ը բրիգադի ու գնդի հրամանատարներ էին:

Հայ ժողովրդի զավակները մարտնչել են բոլոր ռազմաճակատներում, բոլոր զորատեսակների շարքում, ակտիվորեն մասնակցել բոլոր վճռական ճակատամարտերին, աչքի ընկել զորավարական տաղանդով: Որպես ասվածի ապացույց՝ նշենք, որ, պաշտոնական տվյալների համաձայն՝ պատերազմի տարիների զեներալների թվով ռուսներից, ուկրաինացիներից ու բելոռուսներից հետո չորրորդ տեղն զբաղեցրել են հայերը: Ռազմաօդային և հրետանային ուժերի սպայական կազմում նրանք նույնպես չորրորդն էին: Իսկ մարտական շքանշաններով ու մարտական մեդալներով պարգևատրվածների, Խորհրդային Միության հերոսների և զեներալների թվով, 10 հազար բնակչի հաշվով, հայերը ռուսներից հետո երկրորդ տեղում են: Պատերազմի տարիներին Ֆրունզեի անվան ռազմական ակադեմիայի 42 ազգության ունկնդիրների շարքում ևս հայ սպաները թվով չորրորդն էին, իսկ հրետանային ուսումնարաններում սովորողների թվում՝ երրորդը:

Առանձնակի հիշատակության է արժանի Կարմիր բանակի շարքերում կռվող հայկական զուտ ազգային վեց դիվիզիայի հերոսական պատմությունը (7 նման միավորում էլ համալրված էր զգալի թվով հայերով): Նրանք հերոսաբար կռվեցին պատերազմի ամենաարյունալի տեղամասերում: Բելոռուսական ռազմաճակատի կազմում ծանր մարտեր մղելով՝ Կովկասից Կուբան, Թաման, Կերչ, Դրիմ, մինչև Լեհաստան ու Գերմանիա, ավելի քան 7500 կմ հերոսական մարտական ուղի անցավ 1941-ին Երևանում ձևավորված և 1942-ին ռազմաճակատ մեկնած 89-րդ հայկական Թամանյան եռակի շքանշանակիր հրաձգային դիվիզիան՝ զեներալ-մայոր Նվեր Սաֆարյանի հրամանատարությամբ:

Այս ամենից հետո հայտարարել, որ Հայրենականը մեր պատերազմը չէր, պարզապես կեղծիք է, սուտ: Մեծ հայրենականը նաև մեր գոյամարտն էր:

ՀՀ ԳԱՍ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

Ներկայացնում է ՀՀ ԳԱՍ սփյուռքի բաժինը

Բժշկական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, ՌԲԳԱ Ն. Գամալեի անվ. համաճարակաբանության և մանրէաբանության ինստիտուտի ինունիտետի ստորոմալ կարգավորման լաբորատորիայի վարիչ, ՀՀ ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ Ռուբեն Չալախյանը ծնվել է 1937 թվականին Երևանում:

Ռուբեն Չալախյանը սովորել է Երևանի Ձերժինսկու անվան դպրոցում: Նկարագրելով իր դպրոցական տարիները նա իրեն բնութագրում է որպես ակտիվ, չարածի երեխա, որն առանձնապես մեծ ուշադրություն չէր դարձնում սովորելուն՝ նախապատվությունը տալով բակային խաղերին: Սակայն, արդեն բարձր դասարաններում նա սկսեց հրապուրվել կենսաբանությամբ: Անտարակույս բնագիտության և ընդհանրապես բժշկագիտության նկատմամբ հետաքրքրությունը նրա մեջ սերմանեց ավագ քույրը՝ Իվետա Չալախյանը, որն

տանում մարդուն փոխապատվաստեցին հյուսվածք, որը աճեցվել էր մարմնից դուրս՝ արհեստական պայմաններում: Այս փոխապատվաստման հաջող գործընթացը իրականացվեց վնասաբանության և օրթոպեդիայի ինստիտուտում: Հետագայում իրականացված 40 փրահատություններով ապացուցվեց, որ նման միջամտությունները ապահովում են 94% հաջողություն:

1987թ. Չալախյանը և Հայաստանի գիտնականները համատեղ աշխատություն գրեցին, որով ի լուր աշխարհի հայտնեցին փոխապատվաստման ոլորտում ձեռք բերած իրենց հաջողությունների մասին:

Գիտական երկար ու ձիգ ուսումնասիրություններից հետո 1993թ. Ռ.Չալախյանը պաշտպանեց դոկտորական ատենախոսությունը, որի մեջ մեծ նորություններ և հայտնագործութեններ կային: Գիտական թեմայի վերնագիրն էր.

«Дифференцировочные потенции стромальных фибробластов кроветворных и лимфоидных органов и их роль в формировании гемопоэтического и иммунологического микроокружения».

Չալախյանը շատ է ցավում, որ այսօր Ռուսաստանում երիտասարդներն այնքան էլ հետաքրքրված չեն գիտությամբ, և ինքը չի կարողանում նրանց փոխանցել իր գիտելիքները: Գիտնական Չալախյանը ունի երկու արտոնագիր, եղել է մի քանի երիտասարդների համադեկավար:

Չալախյանի գիտական գործերը այսօր էլ բավական մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում աշխարհում: Այս ոլորտի գիտնականները, սկսելով իրենց գործունեությունը, անպայմանորեն հղումներ են կատարում հայազգի գիտնականից, որը այս ոլորտի հիմնադիրներից մեկն է:

Հաշվի առնելով Չալախյանի գիտական, ինչպես նաև մայր հայրենիքի հետ սերտ կապերը, ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան 2008 թվականին նրան ընտրել է ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ:

Չալախյանը մեծ հետաքրքրություն ունի Հայաստանում արտադրվող «Գալարմին» պրեպարատի նկատմամբ, որի միջոցով հնարավոր է խթանել ոսկրածուծում կենսական կարևորության բջիջների ավելացումը 10 անգամ:

Չալախյանն այսօր էլ համագործակցում է Հայաստանի գիտական կառույցների և հատկապես ՀՀ ԳԱՍ կենսաքիմիայի ինստիտուտի հետ:

Գոհար ԻՍԿԱՆԴԱՐՅԱՆ

պ.գ.թ. դոցենտ, ՀՀ ԳԱՍ սփյուռքի բաժնի գիտքարտուղար

ԶԱՅԼԱՄՅԱՆ Ռուբեն Կարպի

ընդունվել էր Երևանի բժշկական ինստիտուտ:

1955թ. Ռուբեն Չալախյանը նույնպես ընդունվեց Երևանի բժշկական ինստիտուտ, սակայն երրորդ կուսրից տեղափոխվեց Խարկովի բժշկական համալսարան և 1961թ. այն ավարտեց բարձր առաջադիմությամբ:

Ուսումնառության տարիներին երիտասարդ Չալախյանը դեռևս չէր կողմնորոշվում, թե հետագայում նախապատվությունը որ ոլորտին է տալու:

ԲՈՒՀ-ն ավարտելուց հետո, Չալախյանը մեկնեց Դրիմ հանգստանալու: Բայց շուտով աշխատանքի առաջարկ ստացավ Դրիմի Գուրգուֆի զինվորական առողջարանից, որտեղ էլ սկսեց աշխատել որպես բժիշկ-օրդինատոր: Երեք տարի աշխատելով առողջարանում, Չալախյանը 1963թ. վերադառնում է Հայաստան և աշխատանքի անցնում գիտությունների ակադեմիայի կենդանաբանության ինստիտուտի փորձարարական կենսաբանության լաբորատորիայում՝ որպես ավագ լաբորանտ: Այստեղ նա աշխատեց շուրջ մեկ տարի: Այդ տարիներին Մոսկվայից Հայաստան էին գալիս գեներալիայի հայտի մասնագետներ, որոնք էլ նկատեցին Չալախյանի պատրաստվածությունը և նրան առաջարկեցին շարունակել կրթությունը: 1964թ. Չալախյանը հանձնեց ասպիրանտական քննությունները և մեկնեց Մոսկվա՝ շարունակելու գիտական գործունեությունը: Չալախյանը արդեն հստակ գիտեր գիտության այն ուղղությունը, որին նվիրաբերելու էր իր ողջ կյանքը: Փոխապատվաստման նոր ձևավորվող ոլորտն էր զարմացրել ու հետաքրքրել երիտասարդ

գիտնականին:

Նա ընդունվեց Ն. Գամալեի անվ. համաճարակաբանության և մանրէաբանության ինստիտուտ՝ որպես ԳԱՍ-ից գործուղված ասպիրանտ: Ինստիտուտի գիտքարտուղար Մարգարիտա Թումանյանի ղեկավարությամբ էլ Չալախյանը սկսեց գիտական գործունեությունը:

Ոսկրածուծի ցողունային բջիջները դարձան երիտասարդ գիտնականի ուսումնասիրության հիմնական հետաքրքրության առարկան: 1970թ. Չալախյանը մեծ հաջողությամբ պաշտպանեց գիտական թեզը՝ «Фибробластоподобные клетки в монослойных культурах кроветворной ткани» վերնագրով՝ մասնագիտանալով իմունոլոգիայի և ալերգոլոգիայի բնագավառում:

Գիտական թեզը պաշտպանելուց հետո գրեթե 17 տարի Չալախյանը ուսումնասիրություններ է իրականացրել ցողունային բջիջների ուղղությամբ:

Բացի գիտական հետազոտություններից, Չալախյանը իր գիտելիքները սիրով փոխանցում էր երիտասարդ գիտնականներին: Ի դեպ, 1960-70-ական թվականներին Հայաստանից մեծ թվով երիտասարդ վնասվածքաբաններ մեկնել են Չալախյանի մոտ, համալրել իրենց գիտելիքները և վերադարձել Հայաստան: 1960-ական թվականների վեջերից Չալախյանը ևս հաճախ եկել է Երևան և ներկայացրել իր ձեռքբերումները:

1985թ. Չալախյանն աշխարհում առաջիններից էր, որ իրականացրեց գիտական իր ձեռքբերումը՝ Հայաստանում մարդուն փոխապատվաստեցին հյուսվածք, որը աճեցվել էր մարմնից դուրս՝ արհեստական պայմաններում:

Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բնագավառում ԳԱՍ լավագույն երիտասարդ գիտնականների հանձնվեցին մրցանակներ

ՀՀ ԳԱՍ տարեկան ընդհանուր ժողովի ընթացքում «Տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների» բնագավառում ՀՀ ԳԱՍ լավագույն երիտասարդ գիտնականի մրցանակին են արժանացել ՀՀ ԳԱՍ ինֆորմատիկայի և ավտոմատացման պրոբլեմների ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող, ֆիզիկամաթեմատիկական գիտությունների թեկնածու Սերգեյ Աբրահամյանը՝ «A Recurent Method for Constructing Irreducible Polynomials over Finite Fields» աշխատանքի համար և ՀՀ ԳԱՍ ռադիոֆիզիկայի և էլեկտրոնիկայի ինստիտուտի 2-րդ կուրսի ասպիրանտ Խաչատուր Թովմասյանը՝ «QPSK mapped OFDM signal processing on Radar applications» աշխատանքի համար:

Մրցանակը ՀՀ ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ, պրոֆեսոր Գարիկ Մարգարյանի նախաձեռնությամբ սահմանել էր անգլիական «Rinicom Ltd» կազմակերպությունը՝ 1000 ԱՄՆ դոլար մրցանակային ֆոնդով: Մրցանակային հանձնաժողովը, արժևորելով ներկայացված աշխատանքներից երկուսը, որոշել է մրցանակը բաշխել երկուսի միջև՝ յուրաքանչյուրին հանձնելով 500-ական ԱՄՆ դոլար:

Մրցանակաբաշխությունը տեղի ունեցավ ԳԱՍ մաթեմատիկական և տեխնիկական գիտությունների բաժանմունքի տարեկան ընդհանուր ժողովի ժամանակ:

Ի դեպ, օրեր առաջ անգլիական «Rinicom Ltd» կազմակերպությունը, որպես տարվա լավագույն ձեռնարկություն, արժանացավ Թագուհու 2013թ. մրցանակին: Այս մրցանակը յուրաքանչյուր տարի, Թագուհու ծննդյան օրը տրվում է Մեծ Բրիտանիայի լավագույն ձեռնարկությանը: ՀՀ ԳԱՍ արտասահմանյան անդամ Գ.Մարգարյանը, որը «Rinicom Ltd» կազմակերպության արդյունաբերական համագործակցության կենտրոնի տնօրենն է, նշել է. «Մեզ համար մեծ ձեռքբերում է արժանանալ Թագուհու տարվա մրցանակին, և այն պարզորոշ ներկայացնում է, որ առաջատար տեխնոլոգիաների խիստ կարիք կա միջազգային շուկայում»:

Այս առիթով մենք շնորհավորում ենք «Rinicom Ltd» կազմակերպությանը և մեր հայրենակից Գարիկ Մարգարյանին՝ նշանակալի ձեռքբերումների համար:

Կայացավ «Երկրաֆիզիկայի, ինժեներային սեյսմաբանության և սեյսմակայուն շինարարության ժամանակակից խնդիրները» միջազգային գիտաժողովը

2013 թ. մայիսի 13-ին ՀՀ ԳԱՍ նախագահության միատերի դահլիճում մեկնարկեց «Երկրաֆիզիկայի, ինժեներային սեյսմաբանության և սեյսմակայուն շինարարության ժամանակակից խնդիրները» թեմայով երիտասարդ գիտնականների միջազգային գիտաժողովը: Այն նվիրված էր ՀՀ ԳԱՍ 70-ամյա հոբելյանին:

Գիտաժողովը կարևորվում էր նրանով, որ վերջին ժամանակներս անընդհատ տեղի ունեցող երկրաշարժերի ժամանակ առաջ են գալիս այնպիսի փաստացի նյութեր (երևույթներ), որոնք ուրախորեն փոխել են մեր ավանդական պատկերացումները երկրաշարժագիտության որոշ խնդիրների վերաբերյալ, որոնք հիմք են ծառայում այդ երևույթների հայտնաբերման և դրանց պարզաբանման ուղղությամբ նոր աշխատանքներ կատարելու տարբեր միջազգային կազմակերպությունների հետ:

Գիտաժողովին մասնակցում էին մասնագետներ Ռուսաստանից, ԱՄՆ-ից, Բելառուսից, Ուկրաինայից:

Գիտաժողովն աշխատանքները շարունակեց մինչև մայիսի 16-ը, Ծաղկաձորում:

Ակադեմիկոս Վիլեն Պարոյրի Հակոբյանի ծննդյան 75-ամյակը

Լրացավ ճանաչված բժիշկ-դեղաբան, մանկավարժ և հասարակական գործիչ, Երևանի պետական բժշկական համալսարանի երկարամյա նախկին ռեկտոր, ՀՀ ԳԱԱ բնական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս - քարտուղար, բժշկական գիտությունների ղեկավար, պրոֆեսոր Վիլեն Պարոյրի Հակոբյանի ծննդյան 75-ամյակը:

Վիլեն Հակոբյանի գործունեության մեջ ցայտունորեն առանձնանում են մի շարք հիմնական կոչումներ՝ գիտնական, ուսուցիչ, բժշկական բարձրագույն կրթության հիմնական կազմակերպիչ և հասարակական գործիչ:

Վ. Պ. Հակոբյանը ծնվել է 1938թ. մայիսի 1-ին Հայկական

Գիտական հետազոտությունների նոր ուղղություն դարձան նրա առաջադրած սակավաշարժության և ֆիզիկական ակտիվության պայմաններում ուղեղային արյան շրջանառության կարգավորման մեխանիզմներին ուղղված աշխատանքները: Նա հաջողությամբ զարգացրել է ուղեղային արյան շրջանառության ինքնակարգավորման նյարդաքիմիական տեսությունը:

Վ. Պ. Հակոբյանն ակտիվորեն մասնակցել է մեր նորակալի հանրապետության ստեղծման ու կայացման գործընթացին, Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի ինքնորոշման արդար պայքարին, ինչպես նաև հայրենիք-սփյուռք կապերի

ամրապնդմանը:

Պատշաճ ձևով գնահատելով մեր անկախ պետականության համար ֆիզիկապես ամուր, առողջ և մարտունակ բանակ ունենալու և այն բարձրորակ զինվորական բժշկներով ապահովելու կարևորությունը՝ Վ. Պ. Հակոբյանի անմիջական մասնակցությամբ և ղեկավարությամբ 1994թ. Երևանի պետական բժշկական համալսարանում հիմնադրվեց և մինչ օրս հաջողությամբ գործում է ռազմաբժշկական ֆակուլտետը:

Հայրենիքի պաշտպանության և բանակաշինության գործընթացում ներդրած ուրույն ավանդի համար ակադեմիկոս Վ. Պ. Հակոբյանն արժանացել է Բժշկական ծառայության գեներալ-կոչմանը, ինչպես նաև պարգևատրվել «Դաստափառ Կանայանի», «Գարեգին Նժդեհի», «Սպարապետ Վ. Սարգսյանի» և ԼՂՀ-ի «Մայրական երախտագիտության» մեդալներով:

Ակադեմիկոս Վ. Պ. Հակոբյանը պարգևատրվել է նաև հանրապետության մի շարք բարձրագույն պարգևներով, ներառյալ «Մխիթար Հերացի» մեդալով, «Սուրբ Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանով, արժանացել է Հայաստանի Հանրապետության նախագահի մրցանակին:

Իր բազմաթիվ գործունեության մեջ Վ. Պ. Հակոբյանը միաժամանակ ծավալել է հասարակական բուռն գործունեություն, որի շնորհիվ արժանացել է «Երևանի պատվավոր քաղաքացի» կոչմանը, ինչպես նաև պարգևատրվել է բազմաթիվ հուշամեդալներով և շնորհակալագրերով:

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Երկրորդը, բարձր գնահատելով Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ Վ. Պ. Հակոբյանի ազգամեր անկախության պայքարում անկասկածաբար աշխատանքը, նրան պարգևատրեց «Սուրբ Սահակ-Սուրբ Մեսրոպ» բարձրագույն շքանշանով: Նա արժանացել է նաև «Ամենափրկիչ Քրիստոսի տաճարի» Մոսկվայի կաթողիկոսության երախտագիտության բնագավառում, ինչպես նաև հասարակական գործունեության մեջ իր արժանի ծառայությունների արդյունքում Վ. Պ. Հակոբյանը պարգևատրվել է Ալբերտ Շվեյցերի և Վերնադսկու անվան «Ոսկե աստղ» բարձրագույն պարգևներով, Ֆ. Նանսենի անվան Ոսկե հուշամեդալով և այլն:

Ներկայումս Վ. Պ. Հակոբյանն իր կուտակած փորձն ու հմտությունը ներդնում է ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի գիտահետազոտական կազմակերպություններում՝ իրեն հոգեհարազատ բնական գիտությունների բնագավառում ծավալվող գիտական աշխատանքները նոր պահանջների ոգով կազմակերպելու և բարեփոխելու խնդրում:

Ակադեմիկոս Վ. Պ. Հակոբյանի բազմաթիվ աշակերտներն ու հետադասերը, հանրապետության և արտերկրի բժշկական հասարակությունը, բոլոր նրանք, ովքեր ծանաչում են Վ. Պ. Հակոբյանին, զգացել են նրա հոգատար, սրտացավ վերաբերմունքը, իրենց երախտագիտության և հարգանքի տուրքն են մատուցում ամիսներ մանկավարժին և հայրենասեր քաղաքացուն, որն իր ողջ գիտակցական կյանքը նվիրաբերել է հայրենիքին ու ժողովրդին ծառայելու պատվավոր գործին:

Ռ. Մ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի

նախագահ, ակադեմիկոս

Մ. Զ. ՆԱՐԻՄԱՆՅԱՆ

Երևանի Մ. Հերացու անվան պետական

բժշկական համալսարանի ռեկտոր, պրոֆեսոր

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

(ընդունված է ՀՀ ԳԱԱ

Հ. Աճառյանի անվան լեզվի

ինստիտուտի

ընդհանուր ժողովում)

Մարդկության դեմ գործված որևէ հանցանք երբևիցե մոռացության ենթակա չէ: Այս կամ այն պետության կողմից հայոց ցեղասպանության ճանաչումից, թուրքական պետության կողմից օսմանյան ոճրագործության ժխտումից և քաղաքական ու դիվանագիտական անմաքուր խաղերից անկախ ողջ աշխարհը և հենց թուրք առաջադեմ մտավորականները հիշում և դատապարտում են քսաներորդ դարասկզբի հայոց եղեռնը, որը միաժամանակ մարդկության ամոթն է իր դրսևորման հրեշավոր ու գազանաբարո եղանակներով: Գրեթե մեկ դար առաջ կատարված ցեղասպանությունը միլիոնավոր հայերի ֆիզիկական բնաջնջումով, տեղահանությամբ, իր հայրենի հողի վրա դարերի ընթացքում ժողովրդի արարած արժեքների ոչնչացումով, խեղդեց հայ ժողովրդի պատմական ճակատագիրը, բեկեց հայության զարգացման բնական ընթացքը՝ այդպիսով ծանրագույն վնաս հասցնելով նաև մարդկային քաղաքակրթությանն ու համաշխարհային մշակույթին: Արդեն շուրջ հարյուր տարի է, ինչ յուրաքանչյուր հայի հոգում դաշված են կոտորածների, մշակութային արժեքների անդառնալի ոչնչացման, հայրենիքի մեծագույն մասի կորստի տառապագին հիշողությունն ու անամոք ցավի զգացումը:

Մեծագույն ցավով փաստում ենք, որ վայրենի բնագոյների օսմանյան պետության կողմից ուղղորդվող քսանմեկի վայրագությունների հորձանուտում եղեռնագարկ եղավ նաև աշխարհի հնագույն ու զարգացած լեզուներից մեկը՝ հայերենը: Աշխարհի երեսից իսպառ անհետացան դարերի ճանփա անցած, դարավոր իմաստություն ու հիշողություն ամբարած տասնյակ հայ բարբառներ, շատ այլ բարբառներ էլ, վտարվելով հայրենի հողից և զրկվելով կենսական պայմաններից, բեկորներով սփռված են օտար ափերում ու սերնդից սերունդ մոռացության են մատնվում այլախոս միջավայրերում: Երբեմնի ծաղկուն ու շքեղ գրական արևմտահայերենը, զրկված լինելով իր հայրենիքում գոյատևելու և գործառնելու հնարավորությունից, թեև զարկված հավքի նման անհեռանկար դեգերում է աշխարհից աշխարհ՝ որոնելով ու չգտնելով տունդարձի ճանփան:

Առանձնահատուկ ընդգծելով այն իրողությունը, որ հայոց եղեռնի հետևանքով հայերենը և ծանրագույն կորուստներ է կրել և զրկվել է միասնական զարգացման իր բնական իրավունքից ու հնարավորությունից, մենք դատապարտում ենք մարդկանց զանգվածային ոչնչացման ցանկացած դրսևորում, միաժամանակ կոչ ենք անում բոլոր ժողովուրդներին ու երկրներին հարաբերությունները կառուցել միմյանց իրավունքները հարգելու և փոխըմբռնման հիմքի վրա, բացառել բոլոր կարգի բռնությունները, ջանքեր գործադրել ոչ թե պատերազմելու միջոցներ ստեղծելու ու եղածները կատարելագործելու, այլ համամարդկային բարօրության ու համերաշխության հասնելու ուղղությամբ:

Դիմում ենք նաև աշխարհի բոլոր հայերին կոչ անելով

ա) համախմբվել հայրենի պետականության շուրջ և ամեն կերպ նպաստել նրա զարգացմանն ու հզորացմանը, միշտ հիշել, որ յուրաքանչյուր հայի հայրենիքը Հայաստան աշխարհն է:

բ) սիրել, պահպանել, գործածել, տարածել ու սերնդեսերունդ փոխանցել հայոց լեզուն՝ այդպիսով մեծագույն նպաստ բերելով հայապահպանության և ազգային իղձերի իրականացման գործին, ինչպես նաև համաշխարհային կազմակերպությունների հռչակած բազմալեզու ու բազմամշակույթ աշխարհում ազգային յուրահատկությունները պահպանելու և զարգացնելու գաղափարների իրագործմանը:

ԽՍՀ Թալինի շրջանի Գառնահովիտ գյուղում:

1960թ. ավարտել է Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի բուժական ֆակուլտետը: Աշխատել է Արթիկի շրջանում՝ որպես գյուղական բժշկական տեղամասի վարիչ: 1967թ. պաշտպանել է թեկնածուական, իսկ 1977թ.՝ դոկտորական թեզերը:

Վ. Պ. Հակոբյանը բարեխղճորեն աշխատել է Երևանի պետական բժշկական համալսարանի ուսումնավարչական գրեթե բոլոր օղակներում՝ ավագ լաբորանտից հասնելով ամբիոնի վարիչի, ռեկտորի պատասխանատու և պատվաբեր պաշտոններին:

1987թ. ընտրվելով Երևանի պետական բժշկական համալսարանի ռեկտոր, Վ. Պ. Հակոբյանը 19 տարի շարունակ դրսևորել է կազմակերպչի և նորարարի մեծ հմտություն: Հիշենք թեկուզ անցումային շրջանի 1991-1994թթ., տնտեսական ու էներգետիկ ճգնաժամը: Սակայն այդ պայմաններում Երևանի պետական բժշկական համալսարանը հանրապետության միակ բուհն էր, որը կարողացավ ունենալ անխափան էլեկտրաէներգիա և ջեռուցում, և ոչ միայն ապահովեց իր աշխատանքի բնականոն գործընթացը, այլ նաև նկատելիորեն վերընթաց ապրեց:

Հիրավի, նրա անդուլ և հետևողական աշխատանքների շնորհիվ մեծացավ ու խորացավ Երևանի պետական բժշկական համալսարանի միջազգային ճանաչումը: Անուրանալի են նրա ծառայությունները արտասահմանյան ուսանողների ներգրավման, անգլալեզու ուսուցման համակարգ ստեղծելու, սեփական համալսարանական կլինիկական հիվանդանոցներ և հանրակացարաններ ունենալու գործում:

Ակադեմիկոս Վ. Պ. Հակոբյանի հետևողական գործունեության շնորհիվ 1991թ. Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտը վերանվանվեց մեծն բժշկապետ Մխիթար Հերացու անվամբ, իսկ 1995թ. ինստիտուտը վերակազմավորվեց համալսարանի:

Ճանաչված գիտնականն իր ներդրումն է կատարել տեղական և միջազգային մի շարք հանդեսների աշխատանքներում: Բավական է նշել, որ Վ. Պ. Հակոբյանը երկար տարիներ (1989-2007թթ.) խմբագրել է ՀՀ ԳԱԱ «Հայաստանի բժշկագիտություն» հանդեսը: Գիտնականի և կազմակերպչի նրա վաստակը գնահատվել է արտասահմանյան մի շարք ակադեմիկոսների և գիտական ընկերակցությունների անդամ ընտրվելով:

Վ. Պ. Հակոբյանի գիտամանկավարժական գործունեությունն արտացոլված է նրա ավելի քան 300 աշխատություններում (որոնց զգալի մասը հրատարակվել է միջազգային գիտական հանդեսներում): Նա հեղինակ է 6 մենագրությունների (որոնցից 2-ը հրատարակվել է արտասահմանում՝ Մոսկվայում և Աթենքում), 11 ուսումնամեթոդական ձեռնարկների, 3 ֆարմակոլոգիայի դասագրքերի: Իր գործընկերների հետ ստեղծած այդ ուսումնական ձեռնարկները ֆարմակոլոգիայի հայերեն լեզվով առաջին բուհական դասագրքերն են Հայաստանում: Վ. Պ. Հակոբյանն ստացել է 21 հեղինակային արտոնագիր: Նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել են 6 դոկտորական և 18 թեկնածուական ատենախոսություններ:

Նա բազմիցս հրավիրվել է աշխարհի տարբեր երկրներ և զեկուցումներով հանդես եկել միջազգային գիտաժողովներում:

Վ. Պ. Հակոբյանն իր գիտական աշխատանքներն սկսել է տակավին ուսանողական տարիներից, տասնամյակներ շարունակ զբաղվել է կենտրոնական նյարդային համակարգի արյան շրջանառության ուսումնասիրության հարցերով:

ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Վիլեն Հակոբյանը դարձավ 75 տարեկան: Այս կապակցությամբ վաստակաշատ գիտնականին շնորհավորել է, մաղթել առողջություն և հետագա արգասաբեր գործունեություն Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանը:

«Անուրանալի է Ձեր ներդրած ավանդը հայրենի բժշկագիտության և մանկավարժության ասպարեզում, որն իր արժանի գնահատականն է ստացել ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ արտերկրում», - ասված է ՀՀ նախագահի շնորհավորական ուղերձում:

Հավանաբար բոլորը գիտեն, որ միտոքոնդրիումներն ուզած աերոբ էուկարիոտ բջջի ցիտոպլազմային օրգանոիդներ են և բջջին ապահովում են անհրաժեշտ էներգիայով: Միտոքոնդրիումների կառուցվածքի և ֆունկցիաների մասին ներկայումս հսկայական գիտական առաջընթաց է կատարվել: Ձևավորվել է կենսաբանական նոր հիմնարար ուղղություն՝ միտոքոնդրիումաբանությունը, որը հետազոտում է բջջային կենսաբանության տեսական ու գործնական կարևոր խնդիրներ:

Վերջին տասնամյակներին կարևոր աշխատանքներ են կատարվել միտոքոնդրիոմների ներսում, այսպես կոչված, ազատ ռադիկալների և, հատկապես թթվածնի ակտիվ ձևերի առաջացման ու կուտակման վերաբերյալ: Դրանք բջիջները քայքայող ոչ զույգ էլեկտրոններ պարունակող ատոմներ կամ ատոմների խմբեր են: Առաջանում են ջերմության, ուլտրամանուշակագույն, ռադիոակտիվ ճառագայթների, տարբեր թունավոր նյութերի և այլ ազդակների ներգործությամբ: Դրանց կյանքի տևողությունը կարող է տատանվել վայրկյանից մինչև տարիներ: Բջիջն վնասող թթվածնի ակտիվ ձևերը ներմուծվում են ոչ միայն արտաքին աշխարհից, այլև գոյանում են հենց իր մեջ: Դա կատարվում է հետևյալ մեխանիզմով: Բջիջը սննդանյութերից ի-

մական ձգված ֆիլամենտների ֆրագմենտացումը, խթանում է դրանց միացումը և ճյուղավորված ռետիկուլումի ձևավորումը:

Բերված տվյալները համոզիչ ցույց են տալիս, որ SKQ խմբի միացությունները միտոքոնդրիումներում հանդիսանում են բարձր էֆեկտիվությամբ և վերականգնվելու ընդունակությամբ օժտված հակաօքսիդանտներ:

Այս կարևոր գիտական ու գործնական աշխատանքների կատարման նպատակով մշակվել է նախագիծ, որին մասնակցում են ավելի քան 300 գիտնականներ Մոսկվայի պետական համալսարանից, Ա. Ն. Բելոգերսկու անվան ֆիզիկաքիմիական կենսաբանության և այլ ինստիտուտներից, ինչպես նաև գիտնականներ ԱՄՆ-ից, Շվեդիայից ու Հայաստանից: Հսկայածավալ աշխատանք է կատարվել լաբորատոր կենդանիների ու բջջային մշակույթների վրա: Ցույց է տրվել, որ «Սկուլաչյովի իոններն» իրենց բուժական արդյունավետությամբ ու անվտանգությամբ հարյուր ու ավելի անգամ գերազանցում են գոյություն ունեցող հակաօքսիդանտներին: Դրան պետք է ավելացնել նաև, որ այդ բուժական տեխնոլոգիայի կիրառության ոլորտը շատ լայն է, քանի որ գործնականում օրգանիզմում բոլոր օրգանների բջիջները պարունակում են միտոքոնդրիումներ և ա-

**ՆԱԽԱԷՆԵՐԳԵՐԻԿԱՆ միպոթոնոլրիումական
հիվանդությունների բուժման շեմին**

րեն անհրաժեշտ ենթդրված ստանում է թթվածնի մասնակցությամբ: Ստացված գրեթե ամբողջ ենթդրված օգտագործվում է բջջի կողմից, և միայն դրա մեկ տոկոսը ծախսվում է թթվածնի ակտիվ ձևերի առաջացման վրա: Մարդու տարիքին զուգընթաց աճում է թթվածնի ակտիվ ձևերի, հետևաբար միտոքոնդրիումների մեջ թույնի կուտակումը, որը և խթանում է ծերացման պրոցեսները, ինչպես նաև առաջացնում տարաբնույթ հիվանդություններ: Օրգանիզմում գոյություն ունեն բնական մեխանիզմներ այդ ռադիկալները չեզոքացնելու և վնասազերծելու համար: Միաժամանակ այդ ռադիկալները չեզոքացնելու և հիվանդությունները կանխելու նպատակով օգտագործում են որոշակի նյութեր, որոնց անվանում են հակաօքսիդանտներ: Օրգանիզմի տարբեր ախտաբանությունների դեպքում որպես հակաօքսիդանտ օգտագործվում է նաև վիտամին E:

Թթվածնի ակտիվ ձևերը հանգեցնում են միտո-
քոնդրիոմների մեմբրանների էլեկտրական դիմադ-
րողականության թուլացմանը, ճնշում են էներգիա-
յի առաջացման ռեակցիաները, բջիջը էներգազրկ-
վում և մահանում է:

Մոսկվայի Մ. Վ. Լոմոնոսովի անվան պետական համալսարանի Ա. Ն. Բելզդերսկու անվան ֆիզիկա-քիմիական կենսաբանության ինստիտուտում ակադեմիկոս Վ. Սկուլաշչովի կողմից հայտնաբերվել են կատիոններ, որոնք օժտված են մեմբրաններից մի-տոքոնդրիումների մեջ թափանցելու ընդունակությամբ: Պարզվել է, որ այդ կատիոնները կարող են ծառայել որպես քաղաղիչ-մոլեկուլներ՝ ապահովելով իրենց միացած չլիցքավորված մոլեկուլների թափանցումը և կուտակումը միտոքոնդրիումներում, որտեղ ձևավորվում են թթվածնի ակտիվ ձևերը:

4. Սկսելով այնպիսի և նրա աշխատակիցների կողմից սինթեզվել են տարբեր կատիոնների հետ միացած ածանցյալներ: Այդ միացություններն անվանվեցին SKQ, որտեղ SK-ն նշանակում է թափանցող կատիոն, իսկ Q-ն՝ քինոն կամ պլաստոքինոն: Այդ միացությունների հատկություններն ուսումնասիրվել են արհեստական երկշերտ մեմբրաններում, անջատված ամբողջական միտոքոնդրիումներում, բջիջների մշակույթում, ինչպես նաև ամբողջական օրգանիզմներում: Ցույց է տրվել, որ SKQ խմբի մի շարք միացություններ ընդունակ են թափանցել հարթ երկշերտ մեմբրանների միջով, բարձր ընտրողականությամբ կուտակվել միտոքոնդրիումներում և այնուհետև վերականգնվել շնչառական շղթայում: Անջատված միտոքոնդրիումներում SKQ1-ը նանոմոլ քանակներով արտակարգ էֆեկտիվ կանխում է OH[•] ռադիկալների առաջացումը: Բջջային մշակույթում SKQ1-ը արտակարգ ցածր (պիկոմոլյար) խտություներով կանխում է բջիջների ապոպտոզը (կորուստը): Նույն պայմաններում SKQ1-ը կանխում է ջրածնի պերօքսիդի կողմից առաջացած միտոքոնդրիումի

ռաջացնում թթվածնի ակտիվ ձևեր:

Ստացված պատրաստուկները փորձարկվում են ամենատարբեր օրգանիզմների վրա՝ միաբջջի-ներից մինչև մարդը: Չնչին չափաբաժիններով այդ նյութերի ներարկումը զգալիորեն երկարացնում է մկների կյանքի տևողությունը և դանդաղեցնում ծերությանը բնորոշ ախտաբանությունների զարգացումը: Դրանց ներարկումները ճշշում են այնպիսի հիվանդությունների առաջացումը, ինչպիսիք են ոսկրերի ամրացման անբավարարությունը, թմուսի հետաճը, կատարակտը, աչքի ցանցենաբորբը, գլաուկոման և այլն: Կենդանուն չնչին քանակե-րով այդ հակաօքսիդանտների ներարկման դեպ-քում զգալիորեն մեղմանում է մեկուսացված սրտի առիթմիան, որն առաջացել էր ազատ ռադիկալների ներգործությամբ, փոքրանում են սրտամկանի ինֆարկտի և ինսուլտի տարածման գոտիները: Ի-չեցնում են թթվածնի ակտիվ ձևերի մակարդակը փայծաղում, ճշշում են ավազեղծերի ուռուցքնե-րի զարգացումը:

Ախտաբանությունների բերված այդ ոչ լրիվ ցանկը ցույց է տալիս, որ արդի կենսաէներգետիկան կանգնած է միտոքոնդրիումական հիվանդությունների հնարավոր բուժման շեմին, և որպես պոտենցիալ դեղամիջոց հեռանկարային կարող են լինել ստեղծված նոր հակաօքսիդանտային պատրաստուկները:

Ակադեմիկոս Վ. Սկովաչյովի առաջարկությամբ ԳԱԱ Յ. Բուհիաթյանի անվան կենսաքիմիայի ինստիտուտի սաղմնաքիմիայի լաբորատորիան ևս մասնակցում է այդ գիտական ծրագրին: Նշված լաբորատորիայում կարևոր արդյունքներ էին ստացվել սպիտակ առնետների մոտ կորագոլով մակածված էպիլեպսանման ջղաձգումների ժամանակ լիպիդային փոխանակության խանգարումների, մետաղապրոտեինների քանակական տեղաշարժերի, ազատ ռադիկալային գերօքսիդացման վերաբերյալ: Ելնելով կատարված գիտական աշխատանքների այդ արդյունքներից խնդիր է դրվում առնետների էպիլեպսանման ջղաձգումների մոդելի վրա հետազոտել նոր հակաօքսիդանտային միացությունների ազդեցությունը: Այդ հետազոտությունները հնարավորություն կտան մշակել ավելի արդյունավետ եղանակներ էպիլեպսիայի կանխարգելման ու բուժման համար: Կբացահայտվեն մոլեկուլային կենսաբանական արդյունավետ մոտեցումներ ֆիզիոլոգիական ակտիվությամբ օժտված նոր հակաօքսիդանտների վերաբերյալ՝ դրանք կլինիկական և փորձարարական նպատակներով օգտագործելու համար:

Արմեն ՄԻՍՈՆՅԱՆ
ՀՀ գիտության վաստակավոր
գործիչ, պրոֆեսոր

**ԿՈՆՍՏԱՆԴԻՆ
ԳՐԻԳՈՐԻ
ՂԱՐԱԳՅՈՋՅԱՆ**

Հայկական գիտությունը ծանր կորուստ կրեց: Կյանքի 86-րդ տարում կյանքից հեռացավ ՀՀ ՊԱՍ ա-
կադեմիկոս, ՀՀ Գիտության վաստակավոր գործիչ,
կենսաբանական գիտությունների դոկտոր, պրոֆե-
սոր Կոնստանդին Գրիգորի Ղարաբոյաչյանը:

Կոնստանդին Գրիգորի Ղարաբյոզյանը ծնվել է 1929 թ. սեպտեմբերի 29-ին Երևանում: Ավարտել է Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտը 1950 թ.: Ավարտելով Երևանի պետական բժշկական ինստիտի ասպիրանտուրան՝ 1954-ին պաշտպանել է թեկնածուական ատենախոսությունը, իսկ 1968-ին՝ դոկտորական թեզը:

Գիտական փառավոր ուղի է անցել երջանկա-
հիշատակ գիտնականը: Նա ՀՀ ԳԱԱ թղթակից ան-
դամ է ընտրվել 1986-ին, ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս՝
1994-ին, Նեյրոքիմիկոսների եվրոպական, ամերիկ-
յան և միջազգային ընկերության անդամ (1990),
Նեյրոքիմիկոսների հայկական ընկերության պրե-
զիդենտ (1995), Ուղեղի հետազոտման Միջազգա-
յին կազմակերպության հայկական մասնաճյուղի
(IBRO) անդամ (1990), Բնական գիտությունների եվ-
րոպական ակադեմիայի անդամ (2000), նույն ակա-
դեմիայի հայկական մասնաճյուղի փոխպրեզիդենտ
(2002), ՀՀ Գիտության վաստակավոր գործիչ
(2012):

Կ.Նարազյոյանի ողջ աշխատանքային գործունեությունը նվիրված է եղել արյան մակարդման կենսաքիմիական և մոլեկուլյար-կենսաբանական պրոցեսների ուսումնասիրմանը, ֆոսֆոլիպիդների և ճարպաթթուների մասնակցությանը բջջի մետաբոլիկ պրոցեսներում տարբեր հիվանդությունների ժամանակ (արյան հիվանդություններ, շաքարային դիաբետ, դեղային թունավորումներ, սրտի ինֆարկտներ, պերիտոդիկ հիվանդություններ և այլն):

Կոնստանդին Ղարաբյոզյանը գիտական զեկու-
ցումներով մասնակցել է մի շարք Միջազգային գի-
տաժողովների (Գերմանիա, Միացյալ Թագավորութ-
յուն, Ֆրանսիա, ԱՄՆ, ճապոնիա և այլն): Նրա հա-
ղորդումները միշտ արժանացել են գիտական հան-
րության բարձր գնահատականներին:

4. Ղարազյոզյանը 1981-1986 թթ. եղել է Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ բիոքիմիայի ինստիտուտի փոխտնօրենը, 1986-2006 թթ.՝ Հայկ. ՍՍՀ ԳԱ մոլեկուլյար կենսաբանության ինստիտուտի տնօրենը, 2007 թ.-ից՝ ՀՀ ԳԱԱ օրգանական և դեղագործական քիմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոնի լաբորատորիայի վարիչ:

2003թ. Կոնստանդին Ղարաբյոզյանը պարզեցատրվել է Ամանիա Շիրակացու անվ. դիպլոմով և մեդալով, 2004 թ.՝ Յ Ազգային ժողովի նախագահի շնորհակալագրով:

Կոնստանդին Դարագյոզյանի հիշատակը միշտ վառ կմնա նրա գործընկերների, հարազատների և Քայաաստանի ողջ գիտական հանրության սրտերում:

ՀՀ ԳԱԱ նախագահություն
ՀՀ ԳԱԱ քիմիական և երկրի մասին
գիտությունների բաժանմունք
ՀՀ ԳԱԱ օրգանական և դեղագործական
քիմիայի գիտատեխնոլոգիական կենտրոն

Բոլորեց ֆիզիոլոգիական գիտության նվիրյալներից մեկի՝ Հայաստանի Հանրապետության գիտությունների ազգային ակադեմիայի թղթակից անդամ, ՀՀ ԳԱԱ Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի կենտրոնական նյարդային համակարգի ֆիզիոլոգիայի լաբորատորիայի վարիչ,

նեոթյան վայրէջքի հսկողության մեխանիզմների, ինչպես նաև գորտի անդամատակային (վեստիբուլյար) կորիզների սոմատոտոպիկ կազմակերպման մասին: Նման բարդ ֆիզիոլոգիական փորձեր կատարելու համար Մանվելյանը կիրառել է ներբջջային ուսումնասիրության ժամանակակից մի

այդ ընթացքում մեծ ուժ ու եռանդ ներդնելով ինստիտուտի գիտահետազոտական աշխատանքների ընդլայնման, որակի և հեղինակության բարձրացման գործում: Լ. Մանվելյանը լուրջ ուշադրություն է հատկացնում երիտասարդ մասնագետների ուսուցման և պատրաստման աշխատանքներին:

Շնորհավորանքի խոսք մեր գործընկերոջը՝ Լևոն Մանվելյանին

(ծննդյան 75-ամյակի առթիվ)

կենսաբանական գիտությունների դոկտոր Լևոն Մանվելյանի կյանքի 75 տարին:

Լ. Մանվելյանը ծնվել է 1938 թվականին, Երևան քաղաքում: 1961 թվականին ավարտել է Երևանի պետական բժշկական ինստիտուտի բուժական ֆակուլտետը: 1968 թվականին Մոսկվայում պաշտպանել է թեկնածուական թեզ և ստացել բժշկական գիտությունների թեկնածուի գիտական աստիճան:

1967 թվականից մինչ օրս աշխատում է ՀՀ ԳԱԱ ակադ. Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտում, սկզբում որպես կրտսեր, ապա ավագ, 1989 թվականից առ այսօր առաջատար գիտաշխատող, իսկ 2003 թվականից՝ լաբորատորիայի վարիչ:

Զգտումն ու սերը դեպի գիտությունը, գիտահետազոտական աշխատանքը Լ. Մանվելյանի մոտ դրսևորվեցին դեռևս սապիրանտական տարիներից: Նա ինչպես մեր հանրապետության, այնպես էլ նրանից դուրս գտնվող առաջատար նյարդաֆիզիոլոգներից մեկն է, ծանաչված հեղինակություն կենտրոնական նյարդային համակարգի ինտեգրատիվ գործունեության, մասնավորապես ուղեղի ու ուղեղաբան գոյացությունների ուսումնասիրության բնագավառում:

Նպատակասլաց գիտական գործունեության շուրջ 50 և ավելի տարիները Լ. Մանվելյանին հնարավորություն են տվել ուսումնասիրել շարժողական վարքի բարձր ձևերը, ստանալ նոր, ինքնատիպ տվյալներ, մասնավորապես դիմալիմ ճարտիկ կորիզի ֆունկցիոնալ կազմակերպման, ուղեղի տարբեր բաժինների կողմից այդ ճարտիկ կորիզի գործունեության մեխանիզմները, ինչպես նաև գորտի անդամատակային (վեստիբուլյար) կորիզների սոմատոտոպիկ կազմակերպման մասին:

Հարց նյարդաֆիզիոլոգիական մեթոդներ: Այդ հետազոտությունների արդյունքները ամփոփած են նրա 1988 թվականին պաշտպանած «Դիմալիմ ճարտիկ կորիզի ինտեգրատիվ նեյրոնային մեխանիզմները» դոկտորական թեզում, 130-ից ավելի գիտական հոդվածներում՝ տպագրված միութենական և արտասահմանյան մասնագիտական հանդեսներում և 1992 թ. հրատարակված «Դիմալիմ ճարտիկ կորիզի նեյրոնային կազմակերպությունը» մենագրության մեջ (ակադ. Վ. Բ. Ֆանարջյանի համահեղինակությամբ), հրատարակված Մանկտ Պետերբուրգ, «Նաուկա»: Լ. Մանվելյանի գիտական հետազոտությունների արդյունքները բազմիցս զեկուցվել են ինչպես հանրապետական, այնպես էլ արտասահմանյան տարբեր երկրներում միջազգային գիտաժողովներում, կոնֆերանսներում, համագումարներում և այլ բնույթի խորհրդակցություններում:

Ընդարձակ են Լ. Մանվելյանի կապերը Ռուսաստանի, Գերմանիայի, Վրաստանի, Հունգարիայի և այլ երկրների գիտնականների հետ: 1994 թվականին շուրջ 6 ամիս աշխատել է Գերմանիայի Յենայի համալսարանի ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի բժշկական ֆակուլտետում:

Երբեք չընդհատելով գիտահետազոտական և փորձարարական բեղմնավոր գործունեությունը, նա միաժամանակ դրսևորեց գիտության կազմակերպչի ակնհայտ որակներ: 2003 թվականին Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի կոլեկտիվը նրան ընտրել է տնօրեն, որը ղեկավարել է մինչև 2006 թվականը՝

րին, նրա ղեկավարությամբ պաշտպանվել են գիտական թեզեր:

Լ. Մանվելյանի գիտական վաստակը բարձր է գնահատվել և գնահատվում ինչպես հանրապետության, այնպես էլ արտասահմանյան ֆիզիոլոգների կողմից: Դեռևս 1989 թվականին գիտության մեջ ներդրած խոշոր ավանդների համար նա պարգևատրվել է ՀՀ ԳԱԱ գովասանագրով: Այսօր հանդիսանում է Լ. Ա. Օրբելու անվան ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի գիտական խորհրդատու, գիտական խորհրդի և գիտական աստիճան. Հնդկոդ մասնագիտական խորհրդի փոխնախագահ, ինչպես նաև Հայաստանի և ԱՊՀ-ի ֆիզիոլոգիական ընկերության նախագահության անդամ:

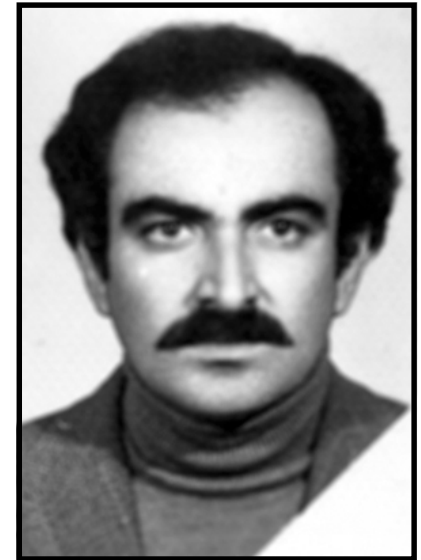
Լևոն Մանվելյանը ուղեղի հետազոտությունների միջազգային կազմակերպության (ԻԲՐՈ) անդամ է: 1995 թ. ընտրվել է Նյու Յորքի գիտությունների ակադեմիայի անդամ:

Ուզում ենք նշել, որ Լևոն Մանվելյանի բազմազբաղ պարտականությունները չեն խանգարում նրան այսօր էլ երիտասարդին բնորոշ ավյունով շարունակել գիտական հետազոտությունները և նոր խոսք ասել ֆիզիոլոգիայի ասպարեզում:

Շնորհավորելով մեր սիրելի ընկերոջը՝ ծննդյան 75 տարվա հոբելյանի առթիվ, մաղթում ենք քաջ առողջություն, երկար տարիների կյանք և գիտական նորանոր նվաճումներ՝ ի փառս հայրենի գիտության:

Ակադեմիկոս Լ. Ա. Օրբելու անվ. ֆիզիոլոգիայի ինստիտուտի ողջ կոլեկտիվ

Լևոն ՄԱՆՎԵԼՅԱՆԻ հիշատակին

Ամեն լավ մարդու կորուստը մեծ վիշտ է նրա հարազատների, նրան ծանաչողների համար: Նրան կորցնելով մարդիկ մի տեսակ աղքատանում են, որովհետև կորուստը դժվար է ամոքվում:

Այսպես եղավ նաև, երբ անժամանակ կյանքից հեռացավ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի գործերի կառավարչի տեղակալ Լևոն Մահլամյանը՝ ամենահաս Լևոնը, Լյովան: Լևոնը ընդամենը 65 տարեկան էր, հրաշալի ամուսին էր և լավ հայր իր զավակների համար:

Լևոնը ծնվել է 1948 թվականին, Մեծ հայրենական մասնակից, զվարդիայի ինժեներ-փոխգնդապետ Գուրգեն Մահլամյանի ընտանիքում: Դպրոցն ավարտելուց հետո աշխատել է տարբեր մասնագիտություններով՝ փականագործ, հեռուստատեսային տեխնիկայի սպասարկող: Ավարտելով պրոֆտեխ. ուսումնարանը՝ մասնագիտացել է սառնարանների ասպարեզում և աշխատել «Հայէլեկտրո»՝ հռչակավոր գործարանում, ուր արտադրվում էին նաև սառնարաններ:

Զորակոչվել է խորհրդային բանակ, անբասիր ծառայության համար արժանացել պատվոգրերի: Մեծ սեր է ունեցել հասարակական աշխատանքի նկատմամբ և՛ բանակում, և՛ Վ. Բրյուսովի անվան լեզվաբանական համալսարանում ուսանելու տարիներին եղել է կոմերիտական կազմակերպությունների քարտուղար՝ երիտասարդությանը համախմբելու և առաջնորդելու ընդունակություններով օժտված: Համալսարանն ավարտելուց հետո ուսուցիչ է աշխատել հանրապետության գյուղական դպրոցներում և Երևանում:

1982 թվականին Լևոն Մահլամյանը աշխատանքի անցավ գիտությունների ակադեմիայի գործերի կառավարչությունում: Այստեղ ըստ ամենայնի բացահայտվեցին նրա կազմակերպչական ունակությունները, զարմանալի աշխատասիրությունը, իր պարտականությունները անթերի կատարելու շնորհքը: Ինչով ասես, որ չէր զբաղվում Լևոնը և դրա համար էլ ամենահաս էր: Մերժել չէր կարողանում, բարի ժպիտը դեմքին նա ամբողջ օրը՝ վաղ առավոտից մինչև ուշ երեկո, տառաջիկորեն վազում էր և աշխատում: Նրան դժվար էր գտնել սեղանի մոտ նստած, որովհետև միշտ տարածքում էր կամ ինչ-որ գործերով տեղ գնացած: Նրա աշխատանքը ակադեմիայում բազմիցս արժանացել է պարգևների և խրախուսանքների: Նրան հարգում էին և սիրում մարդկային բարձր արժանիքների, զարմանալի բարության, մարդկանց ինչ-որ բանով միշտ օգտակար լինելու հատկությունների համար:

Մենք ակադեմիայի բակում, տարբեր մասնաշենքերում այլևս չենք տեսնի միշտ շտապող, միշտ հոգսերով բեռնված, միշտ բարի ժպտացող, մարդամոտ ու չափազանց համեստ վաղամեռիկ Լևոն Մահլամյանին:

Բոլոր նրանք, ովքեր աշխատել են նրա հետ, ճանաչել նրան, խորապես սգում են հրաշալի մարդու և գործընկերոջ վաղաժամ մահը:

ՀՀ ԳԱԱ գործերի կառավարչություն

Մի՞թե «սուրբ» գաղտնիք է, թե ովքեր են ֆինանսավորում, ինչի՞ համար և ի՞նչ դիմակի ներքո

(«Արաբական», թե՛ իսկական գարուն)

Ներկայումս արևմտյան քաղաքագիտության մեջ մոդայական է դարձել «բառի տեսությունը», որը սերում է բարդ, ոչ գծային դիմադիկ համակարգերի ֆիզիկական տեսությունից: Վերջինիս ակունքներում կանգնած են 20-րդ դարի ականավոր մաթեմատիկոսներ Ա. Պոլյակովը, Ա. Ն. Կոլմոգորովը և Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր Ի. Պրիգոժինը: Հենվելով իր «չհավասարակշռված պրոցեսների ֆիզիկայի» վրա, Ի. Պրիգոժինը մոտեցել է «բիֆուրկացիա» տերմինը (լատիներեն՝ bifurcus նշանակում է երկատու): Ինչպես ցույց են տալիս անհավասարակշռություն-

ների թերմոդինամիկայի տվյալները, համակարգի անկայունության հետևանքով որոշակի կետում վեկտորի կամ ուղղության ընտրությունը մեծապես կախված է, այսպես կոչված, ֆլուկտուացիաներից (պատահական փոփոխություններից): «Ֆլուկտուացիան», նշում են Ի. Պրիգոժինը և Ի. Ստենգերսը, - համակարգին ստիպում է ընտրել այն ուղին, որով կարող է ընթանալ համակարգի էվոլյուցիան: Բիֆուրկացիայի միջոցով անցումը նոր վիճակին նույնքան պատահական է, որքան մանրադրամով վիճակ գցելը... Անհավասարակշիռ գործընթաց-

ների դեպքում պատահական փոփոխությունները որոշում են համակարգի էվոլյուցիայի ելքը»: Նույնը վերաբերում է նաև հասարակությանը, որը միազիծ օրինաչափությամբ զարգացող համակարգ չէ: Պատմական գիտակցության մեջ հետին պլան է մղվում կանխատրված օրինաչափությամբ հասարակության վերընթաց զարգացման ընդհանուր տեսական գաղափարը, որին հաճախ հարմարեցվում է իրական պատմական ընթացքը: Ուշադրության կենտրոնում են ներքին հակասությունների սրման միջոցով ձգձգմամբ իրադրություններ հարուցելու

➤7

➤6 կամ «սոցիալական պայթյունի» նոր տեխնոլոգիաները:

20-րդ դարի երկրորդ կեսին ԱՄՆ-ում ակտիվ փորձեր ձեռնարկվեցին «Քառսի տեսությունը» քաղաքականացնելու, հարմարեցնելու սոցիալական պրոբլեմների ուսումնասիրության, համաշխարհային քաղաքականության իմաստավորման խնդիրներին: Այդ գործում նշանակալի է ֆիզիկայի գծով 1984թ. Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր, ամերիկացի

կերպվող բեկումնի» ուղին:

Ասվածը կաբինետային տեսաբանների պարապ մտավարժանք չէ, այլ հետխորհրդային տարածքում ԱՄՆ-ի քաղաքականության պատասխանատուներից մեկի հոգվածներից բերված մեջբերում: Չարժե լրջորեն քննարկել այն հարցը, թե որքանով է «Քառսի տեսությունը» ճշգրիտ կերպով նկարագրում համաշխարհային գործընթացները, և ինչ չափով է նրա կիրառումը համա-

նով ընթացող այս կոնցեպցիան ոչ միայն չհամապատասխանեց նոր դարաշրջանի իրողություններին, այլև որպես գաղափարախոսական կարկատան, շուտով սկսեց ամբողջ կարերով մեկ ճարձատել՝ փաստելով նորկտակարանյան պատգամի ճշմարտությունը՝ «Որ ոչ ոք նոր շորի կտորը չի կարկատի հին հանդերձի վրա, քանզի ... պատմվածքը ավելի վատ է լինում» / Մատթ. 9:16/: Այդպիսով.

մի քառս, որը կընթանա ժողովրդավարության, մարդու և ազգի իրավունքների մասին ճանարտակող նորոյա աստվածների նախապատրաստած ուղիով: Ուղի, որը խրախուսվում է կանաչ ձեռքով, այսինքն դրվարով, և «թվիտերային հեղափոխության» ներգործուն դրոշակումներով: Խոսքը միլիարդավոր դոլարների մասին է, որոնք արտասահմանյան կառավարությունների և հիմնադրամների կողմից ամեն տարի սրկվում են հետխորհրդային հասարակությունների 34-ներին: ARD գերմանական հեռուստաընկերությանը ապրիլի 5-ին տրված հարցազրույցում ՌԴ նախագահ Վ.Պուտինը նշել է, որ արտասահմանից ֆինանսավորում ստացող ոչ կառավարական կազմակերպությունների նկատմամբ պետության հսկողության ուժեղացման մասին համապատասխան օրենքն ընդունելուց հետո միայն չորս ամիսների ընթացքում այդ 34-ների հաշվին արտասահմանից փոխանցվել է մեկ միլիարդ դոլար, որից 855 միլիոնը՝ դիվանագիտական ներկայացուցիչների միջոցով: Չնոռանաք նշել, որ այդ կազմակերպություններից շատերը զբաղվում են քայքայիչ ներքաղաքական գործունեությամբ: ՌԴ նախագահը հարց է տալիս. «Մի՞թե մեր հասարակությունը չպետք է իմանա, թե ո՞վ և ինչի՞ համար է ստանում փողերը»: Այո՛, այդ ինչ «սուրբ գաղտնիք» է թաքցվում հասարակությունից:

Հայաստանում, Վրաստանում, Ղրղզստանում և նույնիսկ Ուկրաինայում նույն կանաչավուն, իմա՝ դուլարային գործընթացներն ազդում են հասարակական-քաղաքական մթնոլորտի վրա: Հայաստանում վերջին նախագահական ընտրություններն ակներև կերպով ցույց տվեցին, որ սոցիալական բնույթի դժգոհությունները հաճախ ուղղորդվում և ուժգնացվում էին դրսից՝ արդարության, իրավունքի մասին ծառաբանող որոշ 34-ների և ժողովրդի «ցավերով բոցավառված» գործիչների կողմից: Ակներև էր, որ նրանք ուզում էին ոչ թե իսկական, այլ «արաբական սև գարուն» կամ դրանման մի բան...

Հետխորհրդային երկրներում գործում են հարյուրավոր, եթե ոչ հազարավոր հասարակական կազմակերպություններ, որոնք շրայլորեն ֆինանսավորվում են արտասահմանից: Ինչպիսի՞ն է այդ գործունեության ընդհանուր արդյունքը: Չարգացած քաղաքացիական ինստիտուտները, որոնք ազգային իշխանություններին մղում են ընթանալու ազգային գերակայությունների ուղիով: Ո՛չ: Միգուցե այդ երկրներում կազմավորվել են հասարակական կառուցվածքներ, որոնք խորհրդատվական օգնություն են ցույց տալիս ազգային ընտրանուն՝ պետականության համար կարևոր հարցերում: Նույնպես ոչ: 34-ների հաշվետվությունները պահանջարկված են միայն արտասահմանյան դոնորների կողմից: Այսինքն՝ նրանց, ովքեր ինքնին և ձևակերպում են իրենց կողմից ֆինանսավորվող 34-ների գործունեության ուղղությունները: Հրահրել և ստեղծել իրենց նպաստավոր ռեժիմներ: Ստեղծել իբրև թե մարդու ազատության և իրավունքների մասին միջազգային օրենքներ, որոնք իրենց արտաքին լրջությամբ զավեշտալի են, քանի որ, ըստ էության, կոչված են ոչ թե իսկապես պաշտպանելու մարդու, ազգերի ինքնորոշման իրավունքն ու ազատությունները, այլ հրահրելու կրոնական, սոցիալական և քաղաքական բնույթի հակամարտություններ:

Մանուկ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ
ՀՀ ԳԱՍ գիտակրթական
միջազգային կենտրոնի
փիլիսոփայության ամբիոնի
վարիչ

...ինչ դիմակի ներքո

գիտնական Մյուռեյ Գել-Մանը: Պետդեպարտամենտի և Պենտագոնի հովանու ներքո նա ստեղծել է Սանտա Ֆե տիպի բարդությունների ուսումնասիրության ինստիտուտ, որտեղ ստաժավորվել են վերոնշյալ գերատեսչությունների, ինչպես նաև ԱՄՆ-ի խոշորագույն վերլուծական կենտրոնների, այդ թվում ՌԷՆԴ կորպորեյշնի աշխատակիցները:

Քաղաքականացված «Քառսի տեսությունը» հիմնվում է հետևյալ դրույթների վրա.

- Աշխարհը՝ ոչ գծային բարդ համակարգ է, որը բաղկացած է ազգերից, պետություններից, կրոններից և այլն, որոնք իրենց հերթին ևս, առանձին-առանձին բարդ դինամիկ համակարգեր են:

- Դինամիկ համակարգերը երբեք չեն հասնում հավասարակշռության վիճակի:

- Իրար հետ փոխգործակցող սոցիալական մեծ համակարգերն ունակ են միմյանց հասցնելու այնպիսի կրիտիկական վիճակի, երբ անգամ ոչ նշանակալի, ամերևույթ պատահական իրադարձությունները կարող են առաջացնել շղթայական ռեակցիա՝ աղետաբեր հետևանքներով: Նախապես պլանավորված այդ գործողությունը ստացել է «ինքնակազմակերպվող բեկումն» անվանումը:

«Քառսի տեսության» ամերիկացի հետևորդները ասվածից մի շարք կիրառական բնույթի հետևություններ արեցին.

- Կայունությունն անիրական է և երբեք չի կարող նպատակ լինել, քանի որ նրա պահպանումը խիստ թանկ է ստույն Միացյալ Նահանգների վրա:

- ԱՄՆ-ի ազգային շահերի արդյունավետ և նվազ ծախսատար պաշտպանությունը կարելի է ապահովել ավելի ձկուն մեթոդներով:

- ԱՄՆ-ը պետք է ձգտի «ակտիվորեն փոփոխություններ ներմուծել» այն հասարակություններում, որոնք գտնվում են ճգնաժամային վիճակում:

- Բիֆուրկացիայի կետում գտնվող համակարգը հեշտ է փլուզվել կետային կամ կետ-կետ բնույթի ներգործությունների շնորհիվ:

- Անհրաժեշտ է կետային ներգործությունների նոր տեխնոլոգիաներն ավելի լայնորեն օգտագործել, եթե դա համապատասխանում է Ամերիկայի շահերին:

- Երկարաժամկետ կանխատեսումներն առասպել են: Դրա փոխարեն առաջարկվում է բռնել ճգնաժամային համակարգերը «կետային ներգործություններով» փլուզելու կամ «ինքնակազմա-

պատասխանում ԱՄՆ-ի երկարաժամկետ շահերին: Սեփական փորձով ինքներս բազմիցս համոզվել ենք, որ կեղծ գիտական տեսությունը կարող է դառնալ գործողության ղեկավարման ուղեցույց: Գլխավորն այլ է՝ «Քառսի տեսությունը» ապացուցում է, որ ԱՄՆ-ի քաղաքական դիվանագիտական և ռազմական ղեկավարության մեջ կան ուժեր, որոնց համար կայունությունը ոչինչ է, որոնք համոզված են, որ ապակայունացումը, խաղը դեպի լարվածության սրումը, իրենց երկրի շահերի ապահովման լավագույն եղանակն է: Դրանով իսկ հանվում է Մեծ Մերձավոր Արևելքում ԱՄՆ-ի կողմից հարուցված պայթյունի և Ամերիկայի պետական շահերի միջև թվացյալ հակասությունը: Դա, որքան էլ պարադոքսալ ինչի, հակասությամբ քողարկված հրահրչություն է:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո Միացյալ Նահանգներին չհաջողվեց իրականացնել համաշխարհային տիրապետության մեսիական գաղափարը: ԽՍՀՄ-ը թույլ չտվեց: Ինչն էլ հանգեցրեց բազմամյա «սառը պատերազմի» և «զսպման ռազմավարության» ի հայտ գալուն:

ԽՍՀՄ փլուզումը խոշորագույն աշխարհաքաղաքական աղետներից մեկը դարձավ: 1990-ականներին Ամերիկան զգուշաբար, քայլ առ քայլ, սակայն անզղորեն արագությամբ զարգացնելով, ստուգեց իր հնարավոր միջամտությունների սահմանները: Մինչև որ, վերջապես, չորոշեց, որ այդպիսի սահմաններ ԱՄՆ-ի համար չկան, որ ամեն ինչ հնարավոր է: Եկան Բուշ կրտսերի ժամանակները: Բուշը հանդես եկավ ԱՄՆ-ի համաշխարհային տիրապետությունը դե-յուրե և դե-ֆակտո հաստատելու «առաքելությամբ», ինչը շրջոսելի բանաձևամբ՝ անվանում ենք միաբևեռ աշխարհ: Ոչ միայն չընդունվեց Բուշ կրտսերի անսքող թելադրանքի ռազմավարությունը, այլև բոլոր մայրցամաքներում ուժեղացրեց հակամերիկյան տրամադրությունները: Ուրվագծվեց «Բոլորն Ամերիկայի դեմ և Ամերիկան բոլորի դեմ» հակամարտության մռայլ հեռանկարը: Նման դիմակայության համար Միացյալ Նահանգները նույնիսկ չունեին բավարար ռեսուրսներ: Հենց այդ ժամանակ առաջնաբեմ ելավ «փոխգործակցությամբ նոր դարաշրջանի» գաղափարը, որով հանդես եկավ ԱՄՆ-ի առաջին սևամորթ նախագահ, խաղաղության գծով Նոբելյան մրցանակի դափնեկիր Բարաք Օբաման:

«Չսպման ռազմավարության» հու-

- ակներև դարձավ Օբամայի գաղափարի անկենսունակությունը՝ տևելով ոչ ավելի, քան մեկ տարի,

- արագորեն պարզվեց, որ հումանիտար օգնության ամերիկյան բազմամիլիարդանոց ծրագրերը ոչինչ չեն լուծում՝ փողերը վերցնում են, սակայն ոչ մի կերպ չեն հրաժարվում սեփական պետությունների ինքնիշխանությունից,

- իրեն ամենևին չարդարացրեց ընտրանիներին կաշառելու պրակտիկան, երբ Միացյալ Նահանգները աչք են փակում «ժողովրդավարության ազգային առանձնահատկության վրա», եթե այդ երկրները կանգնում են ամերիկյան ռազմավարության նավարկուղու վրա,

- նույնիսկ գլոբալ ֆինանսական ճգնաժամը չկարողացավ «թզուկներին համախմբել Գուլիվերի շուրջը»:

Այս պայմաններում պահանջարկված դարձան «քառսի տեսության» եռանդուն ջատագովները: Գիտակցելով արաբական աշխարհում հեղափոխական ցնցումների անխուսափելիությունը և այդ տարածաշրջանում ստատուս-քվո պահպանելու քաղաքականության համար ռեսուրսների խիստ անբավարարությունը, ԱՄՆ-ն անցավ Մերձավոր Արևելքի երկրներում ներքին հակասությունները սրելու և «պայթեցման բռնկիչը վառողով լի տակառի մոտեցնելու» և դրանով իսկ այստեղ հեղափոխությունների շղթայական ռեակցիա հրահրելու ռազմավարությանը: Ունենալով առաջին քայլի կամ խաղի կանոններ առաջադրելու առավելությունը, ապրիորի Ամերիկան ինքնըստինքյան դառնալու է ճգնաժամից գլխավոր օգուտը ստացողը: Դա ինձ հիշեցնում է հայտնի հայկական ասացվածքը՝ «երկու շուն մսի կտորի համար կռվեցին, ծամփորդի բանն հաջողվեց»:

Եթե Մեծ Մերձավոր Արևելքում նոր ռազմավարության ստուգափորձը հաջող անցնի, ապա որոշ ժամանակ անց հետխորհրդային տարածքում մենք շուտով կտեսնենք «զայրացած քաղաքացիների» ընդվզումի նոր բռնկումներ: Դրանք, բնականաբար, կողջունվեն և աջակցություն կստանան խաղաղության սև աղավմու կողմից: Դրանք արդեն կլինեն նոր սերնդի «գունավոր» հեղափոխություններ, որոնք հնոցի կրակից առավել կբորբոքեն հետխորհրդային հասարակությունների ներհակությունները՝ կրակի մեջ նետելով դյուրավառ մի շարք հասկացություններ՝ «ազատություն», «արդարություն», «իրավահավասարություն» և այլն: Կփորձեն արհեստականորեն ստեղծել այնպիսի

ԸԵՏԱԶՐԹԻՐ Է

Օրական քիչ քանակությամբ ասպիրինը կարող է նվազեցնել քաղցկեղի վրանգը

Վերջերս կատարված մի նոր ուսումնասիրություն ապացուցել է, որ երեք տարի շարունակ օրական քիչ քանակությամբ ասպիրին օգտագործելով կարելի է կրճատել քաղցկեղով հիվանդանալու վտանգը մոտ մեկ քառորդով: -

- Օրական քիչ քանակությամբ ասպիրինը կարող է կանխել քաղցկեղը և կանգնեցնել դրա տարածումը, - վերջերս հայտարարել են բրիտանական երեք առաջատար բժշկական ամսագրերը: Ասվում է, որ ասպիրինը հնարավոր է նաև օգտագործել հիվանդության բուժման համար:

Օքսֆորդի համալսարանի դոկտոր, պրոֆեսոր Փիթեր Ռոֆուելլը և Ջոն Ռեդքլիֆ հիվանդանոցի գիտնականները, ինչպես նաև Լանցետ (Lancet) և Լանցետ-ոնոկոլոգիայի (Lancet Oncology) բժշկական հայտնի ամսագրերում

տպագրվող հեղինակները նախկինում արդեն փաստել էին, որ տասը և ավելի տարիներ շարունակ ասպիրինի օրական օգտագործումը կրճատում է աղիքային և քաղցկեղի մյուս տարածված տեսակներով հիվանդանալու վտանգը: Սակայն որոշ փորձագետներ իրենց մտահոգությունն էին հայտնել, որ ասպիրինի երկարաժամկետ օգտագործումը կարող է խնդիրներ առաջացնել՝ ներառյալ ստամոքսի արյունահոսությունը:

Մետաստազների տարածումը դանդաղեցնելու ասպիրինի հատկությունը գիտնականները կապում են արյան տրոմբոցիտների վրա դրա ազդեցությամբ, որոնք էլ պատասխանատու են արյան մակարդելիության համար: Դեռևս 40 տարի առաջ գիտնականները, ուսումնասիրելով մկներին, ապացուցել են, որ տրոմբոցիտ-

ները մեծ դեր ունեն քաղցկեղի տարածման գործում:

Ըստ Ռոֆուելլի, ասպիրինի դերը քաղցկեղի տարածման կանխարգելման մեջ յուրահատուկ է, այն կարող է նաև օգտակար լինել հիվանդության բուժման համար: «Նախքան այս, գիտնականները չէին հայտնաբերել որևէ այլ դեղահաբ, որ կարողանար կրճատել մետաստազների տարածումը, - ասում է նա, - սա հիվանդության բուժման մի բոլորովին նոր ժամանակաշրջանի սկիզբ է դնում»:

Ռոֆուելլը կարծում է. «Ժամանակն է ասպիրինի օգտագործման ռիսկերի և օգուտների վերլուծություններում ներառել նաև քաղցկեղի կանխարգելումը, քանի որ մինչև հիմա բոլոր ուղեցույցները հիմնված են եղել ինսուլտների և սրտի կաթվածների կանխարգելման վրա»:

Դա Վինչիի գլուխգործոցը ֆերմայում են գտել...

Կտավը, որում պատկերված է Մարիամ Սագաթլինացին փոքրիկի հետ, երկար տարիներ կախված է եղել շոտլանդական մի համեստ ֆերմայում: Ֆերման պատկանում է բժիշկ Մակկլարների ընտանիքին: Նկարը Մակկլարների սեփականությունն է դարձել անցյալ դարի 60-ական թվականների կեսերին, բուժվող հիվանդներից մեկը, որպես երախտագիտություն բուժման համար, այն նվիրել է բժիշկների ընտանիքին: Իսկ հիմա Ֆիոնա Մակկլարներին փող պետք եղավ, և նա որոշեց վաճառել կտավը:

«Ես հույս ունեի նկարի վաճառքից մի քանի հազար ֆունտ ստեռլինգ ստանալ, - ուրախությունից արտասվելով՝ լրագրողներին ասում է Ֆիոնան: - Ես, իհարկե, չգիտեի, թե ով է նրա հեղինակը: Երբ մի քանի տարի առաջ մենք նորոգում էինք կատարում ֆերմայում, որևէ մեկը նույնիսկ չէր մտածում շինարարական փոշուց պաշտպանելու համար ծածկել նկարը»:

Սկզբնապես կինը (կտավի տերը) մտածում էր, որ նրա վրա պատկերված է Տիրամայրը: Բայց կարմիր հագուստը հաստատում է, որ դա Մարիամ Սագաթլինացին է:

«Sotheby's» աճուրդի տան արվեստագետները եկել են այն եզրակացության, որ իրենց առջև Լեոնարդո դա Վինչիի՝ կյանքի վերջում Ֆրանսիայում ստեղծած նկարներից մեկն է: Բացառված չէ, որ այդ կտավը վարպետի ստեղծած վերջին նկարն է: Բայց կարող է պատահել նաև, որ դա պարզապես նկարի լավ ընդօրինակություն լինի:

Եթե հաստատվի, որ դա Լեոնարդո դա Վինչիի հեղինակած նկարն է, ապա այն կգնահատվի 100 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ...

Հայտնագործվել են կարճատևության գեները

Լոնդոնի թագավորական թուղթի մի խումբ գիտնականներ Քրիս Դեմմոնդի ղեկավարությամբ կատարել են հայտնագործություն, որը կարճատես երեխաներին կազատի ակնոց կամ ոսպնյակ կրելու կամ թանկարժեք վիրահատությունների ենթարկվելու անհրաժեշտությունից:

Մարդու օրգանիզմում հայտնաբերվել է կարճատևության վերաբերյալ տեղեկություններ պարունակող 24 գեն: Այսուհետև կարճատևությունը կարելի է վերացնել դեղերով՝ խնայելով միլիոնավոր դոլարներ:

Nature Genetics գիտական հանդեսը նշում է, որ տվյալ հայտնագործության ամենակարևոր արդյունքն այն է, որ կարճատեսներին այլևս չի սպառնում տեսողության լրիվ կորուստ, ինչը հնարավոր էր մինչև օրս:

- Պարոն, չե՞ք ասի, ինչպես հասնեն մոտակա ուստիկանություն:

- Դրանից հեշտ բան: Ահա, վերցրու այդ քարը և խփիր խանութի ցուցափեղկին: Տառացիորեն 5 րոպե անց դուք կլինեք ուստիկանությունում:

- Քավոր ջան, ասում են՝ աղջկադ մարդու ես տվել, ո՞նց է վիճակը:

- Հրաշալի, ամուսինը իրեն շատ է սիրում, սամույրի մուշտակ է առել, ամառանոց ուղարկել, մի քանի օր առաջ էլ՝ «Մերսեդես» է նվիրել:

- Իսկ տղայիդ գործերը ո՞նց են:

- Մի հարցնի, բախտը չի բերել: Ջարհուրելի կնիկ ունի՝ մեկ աղամանդե ականջօղ է ուզում, մեկ՝ մուշտակ, հիմա էլ «Բենթլի» է ուզում: Մի խոսքով՝ տղաս կրակն է ընկել:

- Լսիր, չեն հասկանում, ի՞նչ միտք ունի կազմել գնացքների երթևեկության չվացուցակը, երբ դրանք միշտ ուշանում են:

- Իսկ եթե չլինեք չվացուցակը, որտեղի՞ց պիտի իմանայիր, որ դրանք ուշանում են:

Հոգեբույժը՝ այցելուին.

- Երեկոյան, երբ պատրաստվում եք քնել, ննջարանի դռնից դուրս թողեք ձեր բոլոր անարխորությունները:

ԺԳԻՏԵՆԵՐ

- Եվ դուք կարծում եք, թե իմ կինը կհամաձայնվի քնե՞լ հյուրասենյակում:

Պատմում են, որ մի անգամ աշխարհահռչակ Կառուզոն գնում է բանկ՝ որոշ գումար վերցնելու իր հաշվից: Սակայն նրա մոտ ոչ մի փաստաթուղթ չկար: Մոլորված Կառուզոն պատրաստվում էր ձեռնունայն հեռանալ, երբ բանկի աշխատակիցը նրան առաջարկեց երգել:

Ի պատասխան Կառուզոնի շփոթված, զարմացած հայացքի, աշխատակցուհին բացատրեց.

- Երգեք, որ ես համոզվեմ՝ դուք իսկապես Կառուզոն եք:

Կառուզոն մեներգեց «Տոսկա» օպերայի արիաներից մեկը և ստացավ խնդրած գումարը:

Հետագայում Կառուզոն պատմում էր, որ երբեք այդպես չի ջանացել, որ լավ երգի:

Այն կենսաբանին, որը կստեղծի կանանց մեջ փողի նկատմամբ պերզայի շտամը, ես ինքս կներկայացնեմ Նոբելյան մրցանակի:

Դպրոցում շրջայց կատարող տնօրենը տեսավ միջանցքում ծխող դպրոցականի: Տեսնելով տնօրենին, աշակերտը լքիաբար չփորձեց էլ թաքցնել ծխախոտը: Չայրույթից կարմրած տնօրենը հազիվ զսպելով ի-

Ակադեմիական նոր հրապարակություններ

1. Լ. Շանթ, Երկերի ժողովածու, հ. 7:
2. Ա. Մելքոնյան, Հայոց պատմության դասերն ու պատգամները:
3. Ռ. Ղազարյան, «Մուրսիլի II-ի տասնամյա «Տարեգրությունը»:
4. Հեղ. կոլեկտիվ, Հայաստանի և սփյուռքի էքոնոմիկոլոգիական հետազոտություններ, պրակ 1, Հայրենիք-սփյուռք առնչությունները հայկական մամուլում (Հայաստանի և սփյուռքի թերթերի կոնտենտ անալիզ):
5. Վ. Համբարձումյան, Հայերենի բառաքննական և ստուգաբանական ուսումնասիրություններ:
6. Ա. Արևշատյան, Չայնեզականների ուսմունքը միջնադարյան Հայաստանում:
7. Դ. Հարությունյան, Վճարային հաշվեկշռի պետական կարգավորման հիմնախնդիրները և դրանց լուծման ուղիները Հայաստանի Հանրապետությունում:
8. Հեղ. կոլեկտիվ, Գիտակրթական համալիրի կառավարման ռազմավարությունը:
9. Ս. Առաքելյան, Կիրառական երկրաբանական:
10. Ա. Ասատրյան, Լիբանանահայ երաժշտություն. Արուսյակ Այնթապյան:
11. Ռ. Սարինյան, Հայ տնտեսագիտական մտքի հիմնական հոսանքները (XIX դարի 70-90-ական թվականներ):
12. Վ. Համբարձումյան, Հովհան Մամիկոնյանի «Տարոնի պատմության» լեզուն և ոճը:
13. С. Амбарцумян, Микрополярная теория оболочек и пластин.

Հ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն

Հարգելի պատմաբաններ,

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների խորհուրդը 2013 թ. հուլիսին կազմակերպում է հերթական՝ XXXIV գիտական նստաշրջանը՝ նվիրված պատմության ինստիտուտի հիմնադրման 70-ամյակին:

Գիտաժողովին կարող են մասնակցել մինչև 35 տարեկան պատմաբանները: Մասնակցել ցանկացողները պետք է մինչև 11/08/2013 թ. հունիսի 20-ը գեկուցումները էլեկտրոնային տարբերակն ուղարկեն hamosukiasyan@gmail.com էլ. փոստին, կամ անձամբ ներկայացնեն ինստիտուտի գիտքարտուղար Հակոբ Մուրադյանին կամ Երիտասարդ գիտաշխատողների խորհրդի նախագահ Համո Սուքիասյանին:

Գիտաժողովի թեմատիկան ազատ է: Ձեկուցումը պետք է լինի 7-10 էջ: Տառատեսակը հայերենի դեպքում՝ Arial Armenian, այլ լեզուների պարագայում՝ Times New Roman, տառաչափը՝ 12, միջտողային հեռավորությունը՝ 1.5, լուսանցքները՝ վերևից՝ 2, ներքևից՝ 2.5, ծախից՝ 3, աջից՝ 1 սմ: Հղումները կատարել տողատակում՝ ածանց կարգով: Տեխնիկական չափանիշներին չբավարարող գեկուցումները չեն ընդունվի: Ձեկուցման համար տրամադրվելու է մինչև 15 րոպե: Աշխատանքները գրախոսվում են:

Գիտական աստիճան չունեցողները պարտադիր պետք է ներկայացնեն երաշխավորական գրություն գիտական ղեկավարից կամ գիտական (գիտակրթական) հաստատության համապատասխան մասնագիտական ստորաբաժանման կողմից:

Լավագույն գեկուցումները կտպագրվեն ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի «Հայոց պատմության հարցեր» հանդեսի 14-րդ համարում:

ՀՀ ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաշխատողների խորհուրդ

րեն, որ չապտակի, հարցնում է.

- Ո՞ւմ դասարանից ես:

Աշակերտը նույն անբարտապարությամբ նայում է տնօրենի աչքերի մեջ և ցինիկ արժանապատվությամբ պատասխանում.

- Բուրժուազիայի:

- Ալո, ողջո՞ւյն Լևոն:

- Դուք երևի սխալվել եք, իմ անունը Լեմա է:

- Չգիտեմ, չգիտեմ, ամուսնուս հեռախոսում դուք Լևոն եք:

- Ողջույն, գալիք ծնունդդ՝ շնորհավոր: Ի՞նչ ակնկալիքներ ունես նվերների գծով:

- «Մերսեդես» և ամառանոց Հավայան կղզիներում:

- Շատ չուզեցի՞ր, ընկերուհի:

- Ինչո՞ւ է շատ: Հո Յուսիսային պողոտայում բնակարան չեմ ուզում:

«Գիրություն»

Գլխավոր խմբագիր՝ Ա. ՏԵՐ-ԳԱՐԻԵԼՅԱՆ

Երևան-19, Մարշալ Բաղդասյան 24թ, հեռ. 56-80-14: Դասիչ՝ 69268, գրանցման վկայական՝ 448:

Ստորագրված է տպագրության՝ 23. 05. 2013 թ.: Տպաքանակը՝ 500:

"ГИТУТЮН" ("Hayka") газета НАН РА